

**Beleidsplan Vlaamse Ouderenraad
2015-2019**

1. Inleiding	3
2. Missie en visie van de Vlaamse Ouderenraad	4
2.1. Missie	4
2.2 Visie	4
2.3. Doelstellingen beheersovereenkomst met de Vlaamse Gemeenschap	6
3. Oorsprong en evolutie van de Vlaamse Ouderenraad	7
4. De structuur en werking van de Vlaamse Ouderenraad	10
4.1. Interne organen.....	10
4.2. Leden van de Vlaamse Ouderenraad	11
5. Omgevingsanalyse	13
5.1. Inleiding.....	13
5.2. Demografische evolutie	13
5.3. Sociaal-maatschappelijk	17
5.4. Economie	20
5.5. Beleid.....	25
6. Evaluatie van de werking van de Vlaamse Ouderenraad	28
6.1. Synthese <i>externe</i> stakeholdersbevraging	28
6.2. Synthese <i>interne</i> stakeholdersbevraging	36
7. Strategische en operationele doelstellingen 2015-2019	46
8. Werkprogramma: overzicht timing en uitvoering operationele doelstellingen	51
9. Referenties	53
10. Bijlagen	56
1. Respondenten externe stakeholdersbevraging	56
2. Respondenten interne stakeholdersbevraging	57

1. Inleiding

In 2014 liep het bestaande beleidsplan van de Vlaamse Ouderenraad ten einde. Toch liggen er nog verschillende uitdagingen voor de boeg. De realisatie van een inclusief ouderenbeleid en het versterken van de maatschappelijke slagkracht van ouderen vragen immers om een doelgerichte en daadkrachtige inzet. Met dat doel voor ogen wil dit nieuwe beleidsplan daarom de werking van de Vlaamse Ouderenraad verder versterken doorheen de komende vijf jaren.

Bij de voorbereiding van dit beleidsplan werd het oor te luister gelegd bij een brede groep van stakeholders. Via hun inbreng werden de uitdagingen van de Vlaamse Ouderenraad voor de komende jaren in kaart gebracht. Zowel interne als externe stakeholders werden daarbij betrokken: ouderenverenigingen, lokale ouderenadviesraden, beleidsmakers, welzijnsorganisaties, overheidsdiensten, onafhankelijke deskundigen, onderzoekscentra, het eigen personeelsteam, organisaties waarmee wordt samengewerkt, ... Hun visies liggen aan de basis van de zes gekozen doelstellingen die de leidraad vormen voor de realisaties van de Vlaamse Ouderenraad in de nabije toekomst.

De Vlaamse Ouderenraad wil met dit beleidsplan zijn plaats in het Vlaamse middenveld scherpstellen. Dit door zijn advieswerk te versterken, de banden met het netwerk aan te halen en een communicatiestrategie uit te werken die garant staat voor resultaat. Tegelijk gaat er speciale aandacht naar twee cruciale schakels in de realisatie van een leeftijdsvriendelijk Vlaanderen: de verdere uitbouw van het overleg en de samenwerking tussen de ouderenorganisaties en de ondersteuning van de inspraak van ouderen in het lokale beleid.

2. Missie en visie van de Vlaamse Ouderenraad

Om het doel en de bestaansreden van de Vlaamse Ouderenraad scherper te stellen, wordt de missie kernachtiger geformuleerd en gecombineerd met een uitgewerkte visie op hoe de Vlaamse Ouderenraad zijn missie wil waarmaken.

2.1. Missie

De Vlaamse Ouderenraad wil de ervaring en competenties van ouderen samenbrengen en inzetten om een essentiële bijdrage te leveren tot het versterken van de maatschappelijke slagkracht van alle ouderen in Vlaanderen en Brussel, en om een samenleving te bevorderen die actief ouder worden voor iedereen mogelijk maakt.

2.2 Visie

Wat verstaan we onder actief ouder worden ?

Actief ouder worden houdt in dat ieder individu zo lang als mogelijk **de regie over het eigen leven** in handen houdt en binnen zijn levensomstandigheden gebruik maakt van zijn competenties om ouder te worden op een manier die zijn sociaal, mentaal en fysisch welzijn en zijn volwaardige participatie aan de samenleving bevordert.

Voorwaarden hiertoe zijn:

- aandacht voor **elk individu**, ook de financieel, lichamelijk of geestelijk kwetsbare ouderen;
- een andere visie op de **levensloop**: ouder worden is meer dan 'genieten van een welverdiende rust' en omvat ook (1) nieuwe vaardigheden of kennis verwerven, (2) niet alleen zorgen voor zichzelf maar ook voor anderen, (3) betaald werken of vrijwilligerswerk verrichten, (4) actief deelnemen aan het sociale, culturele, sportieve en politieke leven;
- sterke banden tussen de verschillende **generaties**;
- **leeftijdsvriendelijke omgevingen**, zowel op Vlaams als op lokaal niveau;
- een **inclusief ouderenbeleid** dat betrekking heeft op alle beleidsdomeinen en ook de actieve rol van ouderen in de politieke besluitvorming omvat;
- de bescherming van **rechten** en verdediging van **belangen** van ouderen als volwaardige burgers in onze samenleving (o.a. geen leeftijdsdiscriminatie, ...).

Hoe willen we dit realiseren ?

Als pluralistisch en democratisch overlegplatform van organisaties van en voor ouderen, vertrekt de Vlaamse Ouderenraad steeds vanuit de **expertise, inzichten en ervaringen van**

de ouderen zelf. De ouderenverenigingen vervullen daarbij een cruciale rol als schakel tussen de Vlaamse Ouderenraad en individuele ouderen.

In een samenleving die steeds complexer wordt, zijn **inspraak en een inclusief beleid** nodig om tot gedragen en doeltreffende oplossingen te komen. Wat het ouderenbeleid betreft, zijn ouderen de ervaringsdeskundigen. Op basis van hun inbreng treedt de Vlaamse Ouderenraad in dialoog met de overheid, adviesraden en andere organisaties. Via adviezen, standpunten en memoranda streven we naar de realisatie van een optimaal ouderenbeleid.

Bij het **advieswerk** richten we ons als Vlaamse Ouderenraad hoofdzakelijk op het Vlaamse niveau, maar voorzien we ook in opvolging van het lokaal, provinciaal, federaal, Europees en internationaal beleid met een impact op ouderen in Vlaanderen. Daarbij stemmen we de werkzaamheden af op die van de bestaande inspraakorganen van ouderen op deze niveaus.

Als Vlaamse Ouderenraad ondersteunen en bevorderen we het **overleg en de samenwerking tussen de ouderenorganisaties**. Door het samenbrengen van hun deskundigheid, invloed, netwerk en mobilisatiekracht kunnen we de belangen van ouderen sterker verdedigen en hun zichtbaarheid vergroten.

Via onze **sensibiliseringscampagnes** willen we mensen bewust maken van de toegevoegde waarde van ouderen in de samenleving, meer aandacht creëren voor hun noden en behoeften, de realistische beeldvorming rond ouderen stimuleren en de ouderen zelf aanzetten om een actieve rol te (blijven) spelen in hun omgeving.

Doeltreffende participatie vraagt om goede informatie. Daarom informeren we ouderen, professionelen en andere geïnteresseerden over het beleid dat voor ouderen relevant is, zowel via traditionele als via digitale informatiekkanalen. Tevens stimuleren en ondersteunen we onderzoek rond ouderen.

2.3. Doelstellingen beheersovereenkomst met de Vlaamse Gemeenschap

In de beheersovereenkomst tussen de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse Ouderenraad 2011-2015 worden in functie van de algemene opdracht van de Vlaamse Ouderenraad vijf resultaatsgebieden naar voor geschoven:

1. Adviseren:

- vergroten en ondersteunen van de inspraak en participatie van ouderen in het beleid;
- ontwikkelen van een samenhangende visie op het ouderenbeleid;
- bijdragen tot een inclusief, gecoördineerd en samenhangend ouderenbeleid;
- formuleren van systematische, door de doelgroep gedragen, adviezen.

2. Informeren:

- up-to-date informeren van het brede publiek op een toegankelijke en laagdrempelige wijze over:
 - het bestaan, de opdracht en doelstellingen van de Vlaamse Ouderenraad;
 - de doelgroep ouderen;
 - bestaande informatie over en voor ouderen.

3. Sensibiliseren:

- verhogen van de gevoeligheid en de bewustwording van de bevolking voor de doelgroep ouderen en het algemeen ouderenbeleid;
- verhogen van de actieve deelname van de doelgroep ouderen aan het maatschappelijke leven;
- meewerken aan een genuanceerde beeldvorming;
- stimuleren van ouderenparticipatie op diverse niveaus.

4. Signaleren:

- tijdig signaleren van maatschappelijke gegevens en ontwikkelingen die een beslissende invloed kunnen hebben op het leven van ouderen;
- duiden en interpreteren van (nieuwe) ontwikkelingen, knelpunten, trends, ... in verband met ouderen en ouderenbeleid.

5. Onderzoeken:

- detecteren en aan het beleid signaleren van sociale en maatschappelijke behoeften van ouderen.

3. Oorsprong en evolutie van de Vlaamse Ouderenraad

Voor 1993 overlegden de 7 klassieke verenigingen van gepensioneerden jaarlijks met elkaar in het Overlegcomité van Vlaamse Gepensioneerdenorganisaties (OVG). Van daaruit werd de Week van de Derde Leeftijd georganiseerd, tegenwoordig bekend als de Ouderenweek, een oorspronkelijk initiatief van het Verbond van Senioren (nu: FedOS).

Daarnaast functioneerde de Hoge Raad van de Derde Leeftijd als een door de overheid officieel erkende adviesraad, samengesteld uit o.m. vertegenwoordigers van de bovengenoemde gepensioneerdenorganisaties en vertegenwoordigers van diensten voor ouderen. Minister Lenssens besliste om na 1991 het mandaat van deze raad niet te verlengen.

Vanaf 1983 ontstonden verschillende andere initiatieven en organisaties voor ouderen, zoals de Seniorenbeweging, de Dienstcentra, de Grijsse Panters, Senioren in beweging, ... Het Seniorenplatform presenteerde zich, bij wijze van alternatief naast het OVG, als een platform voor de niet zuilgebonden bewegingen. De nieuwe organisaties en initiatieven vonden weerklank in de pers, onder meer door hun strijdvaardige opstelling en inname van politieke stellingen. Deze evolutie leidde ertoe dat het OVG zich openstelde voor de kleinere en nieuwe organisaties om zo tot een gezamenlijk overleg te komen. Dit resulteerde in een door het OVG georganiseerde inspraakdag te Wachtebeke op 11 oktober 1993, waarbij de 7 klassieke verenigingen de andere organisaties uitnodigden tot een bredere samenwerking. Het Vlaams Ouderen Overleg Komitee (OOK) was geboren. De omvorming van het OVG tot OOK werd officieel voorgesteld, waarbij het OOK zou fungeren als woordvoerder van alle ouderen. Op basis van deze inspraakdag werd een 10-puntprogramma gelanceerd, waardoor elke ouderenorganisatie die dit programma onderschreef lid werd van het OOK.

Het OOK, als woordvoerder van alle ouderen, werd enthousiast onthaald door de overheid. Op het Vlaams Welzijnscongres 'Ouderen in solidariteit' in november 1993 werd het OOK officieel erkend door toenmalig Vlaams minister van Welzijn Wivina De Meester. Ook Vlaams minister van Cultuur Weckx erkende het OOK als representatieve gesprekspartner. Toen Luc Martens Vlaams minister van Welzijn en Cultuur was, kende hij als eerst een structurele subsidie toe aan het OOK.

Op federaal niveau was er erkenning doordat voormalig minister Willockx (Pensioenen) bij de oprichting van het Raadgevend Comité voor de Pensioensector in het Koninklijk besluit liet inschrijven dat alle leden voor Vlaanderen door de Minister benoemd worden op voorstel van de OOK-koepel.

Met de oprichting van het OOK werd komaf gemaakt met modieuze, oubollige of wollige termen om de doelgroep te benoemen, nl. derde leeftijders, senioren, driemaal twintigers, plussers, ouden van dagen, gepensioneerden, minder jonge mensen, bejaarden. Het OOK

opteerde ervoor om hen simpelweg 'ouderen' te noemen, een internationale term die niet tijdsgebonden is, maar ook een term die de hele groep aanduidt.

Op 13 december 1994 werd het 'Vlaams Ouderen Overleg Komitee' omgevormd tot vzw met als doelstelling door overleg, samenwerking en beleidsadvies de welvaart en het welzijn van de ouderen en de werking van de deelnemende organisaties te bevorderen, met respect voor de eigenheid van iedere organisatie.

Tot eind 2001 werd het secretariaat van het OOK beurtelings waargenomen door de grotere organisaties. Dankzij Vlaams minister van Welzijn Mieke Vogels kon op 1 december 2001 het OOK starten met een onafhankelijk secretariaat. Ondertussen nam het OOK de organisatie van het tweejaarlijkse 'Ouderenparlement' over, oorspronkelijk een initiatief van Impact vzw en de Seniorenbeveiliging.

De niet-gereguleerde subsidie voor de Ouderenweek, het Ouderenparlement en de werkingskosten evolueerde naar een jaarlijkse convenantsubsidie. Op 2 september 2005 werd de vzw Vlaams Ouderen Overleg Komitee (OOK) erkend als Vlaamse Ouderenraad in uitvoering van het decreet houdende de stimulering van een inclusief Vlaams ouderenbeleid en de beleidsparticipatie van ouderen. Toenmalig Vlaams minister van Welzijn Inge Vervotte, de jongste Vlaams minister tot dan toe, stelde de eerste Vlaamse Ouderenraad officieel aan. Tussen de Vlaamse Regering en de Vlaamse Ouderenraad wordt als gevolg daarvan een beheersovereenkomst afgesloten met als hoofdplicht advisering aan de Vlaamse regering. Erkenning en subsidiëring worden geregeld per vijf jaar. Sinds 2009 is Vlaams minister van Welzijn Jo Vandeurzen de Coördinerend minister voor Ouderenbeleid.

In 2009 startte de Vlaamse Ouderenraad met een intern beleidsplan. Bij dit eerste plan werd de doelstelling van de vzw opgesplitst in twee werkdomeinen: enerzijds adviseren, informeren en signaleren, anderzijds het ondersteunen van het overleg van de ouderenverenigingen waarbij het sensibiliseringsluik werd ondergebracht.

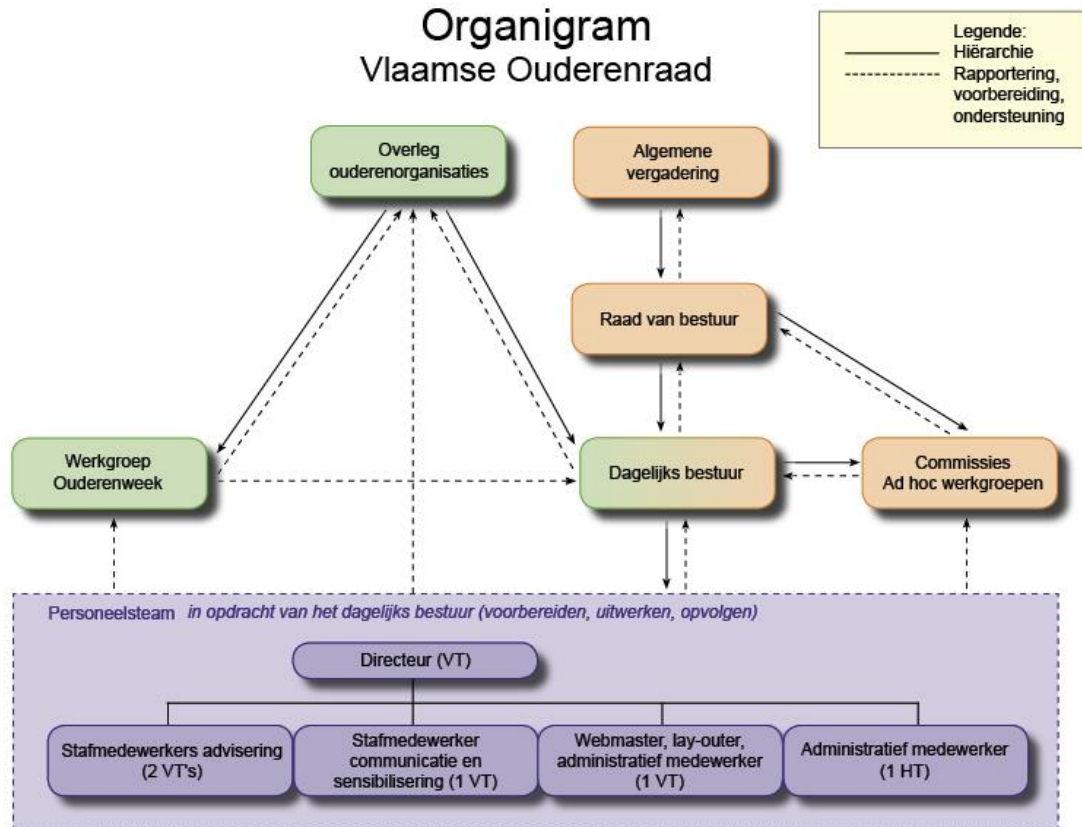
In 2014 richtte de Vlaamse Ouderenraad een Commissie Ouderenraden op om de samenwerking en informatie-uitwisseling tussen de lokale ouderenraden, de provinciale ouderenraden, de Brusselse ouderenraad en de Vlaamse Ouderenraad te verzekeren.

Eind 2014 telde de Vlaamse Ouderenraad 29 organisaties (6 ouderenverenigingen, 8 ouderenwerkingen binnen een grotere organisatie en 15 toegetreden organisaties) en 3 onafhankelijke deskundigen. Dankzij subsidieverhogingen kon de Vlaamse Ouderenraad de personeelsequipe uitbreiden tot vijf voltijdse medewerkers (directeur, twee stafmedewerkers advisering, een educatief medewerker voor communicatie en sensibilisering en een webmaster-lay-outer) en een halftijdse medewerker (administratie).

De Vlaamse Ouderenraad raakt stilaan beter bekend en wordt meer op zijn kennis en ervaring aangesproken. Het beleid, het middenveld en de economische wereld herkennen meer en meer de uitdagingen van vergrijzend Vlaanderen.

4. De structuur en werking van de Vlaamse Ouderenraad

4.1. Interne organen

De verschillende doelstellingen van de Vlaamse Ouderenraad worden gerealiseerd via:

De bestuursorganen:

- Algemene Vergadering: het hoogste beslissingsorgaan waarin onder meer het werkingsprogramma, de begroting, de rekeningen, het jaarverslag en de adviezen en standpunten ter goedkeuring worden voorgelegd;
- Raad van Bestuur: staat in voor het bestuur van de organisatie volgens de algemene beleidslijnen uitgestippeld door de Algemene Vergadering;
- Dagelijks Bestuur: ziet toe op de voorbereiding en uitvoering van de beslissingen van de Raad van Bestuur en de Algemene Vergadering, de werking van het secretariaat en de externe vertegenwoordiging.

De commissies en werkgroepen

Het belangrijkste inhoudelijke overleg over de verschillende domeinen en onderwerpen waar de Vlaamse Ouderenraad rond actief is, vindt plaats binnen de commissies en

werkgroepen. Zij formuleren voorstellen inzake werkprogramma, standpunten en adviezen voor de domeinen waarrond zij actief zijn. De vaste commissies en werkgroepen zijn:

- Commissie Bestaanszekerheid, Economie en Arbeid
- Commissie Cultuur, Leren en Maatschappelijke Participatie
- Commissie Internationaal Ouderenbeleid
- Commissie Ouderenraden
- Commissie Sport en Bewegen
- Commissie Welzijn, Gezondheid en Zorg
- Commissie Wonen, Mobiliteit en Veiligheid
- Werkgroep Ouderenweek

Het overleg van de ouderenverenigingen

Naast zijn functie van adviesraad ondersteunt de Vlaamse Ouderenraad ook het overleg tussen de ouderenverenigingen. Dit overleg biedt een platform voor het uitwisselen van informatie en standpunten tussen de ouderenverenigingen, en staat in voor het opzetten van gezamenlijke acties en sensibiliseringsinitiatieven in het kader van de belangenverdediging van ouderen en de ouderenorganisaties.

4.2. Leden van de Vlaamse Ouderenraad

Effectieve leden:

Categorie 1:

- FedOS
- LBV
- NEOS
- OKRA
- S-Plus
- Vl@s

Categorie 2:

- ABVV-senioren
- ACLVB-E-TEAM
- CD&V-senioren
- GOSA
- Grijs Geuzen Platform
- GroenPlus
- Minderhedenforum
- Seniorenraad Landelijke Beweging

Toegetreden leden:

- Abbeyfield Vlaanderen
- Brussels Ouderenplatform (Seniorencentrum)
- De Grijze Panters
- Dot.Zorg
- Enter
- Fediplus
- Fevlado-Senioren
- OKRA-SPORT
- S-Sport
- Senionet Vlaanderen
- Vlaams Ondersteuningscentrum Ouderenmis(be)handeling
- VVDC
- VVP
- VVSG
- WOAS

Onafhankelijke deskundigen:

- Cuyvers Guido
- De Swert Gilbert
- Goossens Luc
- (vacante positie)

5. Omgevingsanalyse

5.1. Inleiding

De Vlaamse Ouderenraad bevindt zich niet in een maatschappelijk vacuüm. Zowel op vlak van de doelgroep, het beleid, de externe partners en de context treden veranderingen op die een wezenlijke impact kunnen hebben op het functioneren van onze organisatie. Vaak gaat het om brede, maatschappelijke evoluties die de Vlaamse Ouderenraad zelf niet kan beïnvloeden, maar waar wel oog voor zal moeten zijn bij het uitzetten van de bakens voor de komende vijf jaar.

Dit hoofdstuk tracht daarom de belangrijkste huidige en toekomstige trends binnen de maatschappelijke context te schetsen. Daarbij wordt gekeken naar de belangrijkste factoren op demografisch, economisch, politiek en sociaal vlak, zoals de vergrijzing, de ontwikkeling van de informatiemaatschappij, secularisering, individualisering en een aantal ingrijpende beleidskeuzes zoals de vermaatschappelijking van de zorg en de hervorming van de welvaartsstaat.

5.2. Demografische evolutie

5.2.1. Veroudering van de bevolking

De Vlaamse bevolking vergrijst. Volgens de laatste demografische indicatoren (FOD Economie, 2013) stijgt het aantal 65-plussers in Vlaanderen doorheen de komende jaren van 1 200 965 in 2013, naar 1 654 798 in 2030 en zelfs 1 935 354 in 2060. Het aandeel van de 65-plussers in de bevolking groeit daarbij van 18,82 procent in 2013 naar 24,38 procent in 2030 en 27,42 procent in 2060.

Levensverwachting bij de geboorte	2000	2012	2030	2060
Mannen	75,51	78,68	82,63	87,37
Vrouwen	81,34	83,47	86,23	89,60

Demografische indicatoren 2013-2060 (Vlaams Gewest), FOD Economie

Levensverwachting op 65 jaar	2000	2012	2030	2060
Mannen	16,32	18,42	21,14	24,69
Vrouwen	20,37	21,81	23,89	26,72

Demografische indicatoren 2013-2060 (Vlaams Gewest), FOD Economie

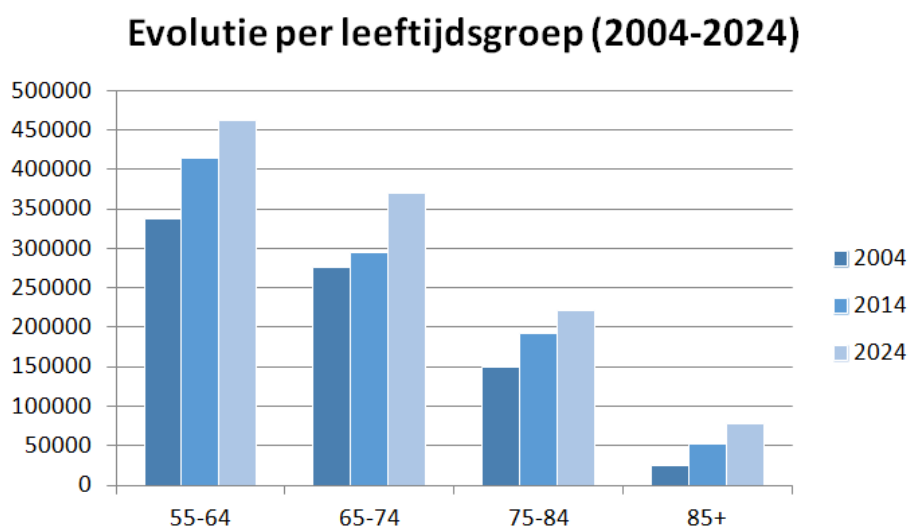
Voorgaande tabellen tonen duidelijk aan dat de levensverwachting van de Vlaming nog steeds in stijgende lijn gaat. Ook de gezonde levensverwachting steeg. Zo verwachtten Belgische mannen van 65 jaar in 2010 gemiddeld nog 10,4 jaar in goede gezondheid door te brengen. Voor vrouwen was dit 9,7 jaar (European Health and Life Expectancy Information System – EHLEIS, 2013).

Ook op korte termijn laat de vergrijzing zich voelen. Ten opzichte van 2013 stijgt het aantal 65-plussers tegen 2019 met 128 122, een stijging van meer dan 10 procent. Tegelijk groeit het aantal 85-plussers met 37 253, wat overeenkomt met een stijging van bijna 24 procent (FOD Economie, 2013).

Deze veroudering zal tevens zichtbaar zijn op lokaal niveau: uit verwachtingen van de Studiedienst van de Vlaamse Regering (2015) blijkt immers dat tussen 2014 en 2024 in alle Vlaamse steden en gemeenten het aantal 65-plussers zal stijgen. Voor de grote meerderheid van de gemeenten ligt de stijging van het aantal ouderen tussen 10 en 30 procent. In 50 gemeenten neemt het aantal 65-plussers zelfs met meer dan 30 procent toe. Slechts in 11 gemeenten, waaronder Antwerpen en Gent, ligt de verwachte toename lager dan 10 procent.

5.2.2. Toenemende diversiteit onder ouderen

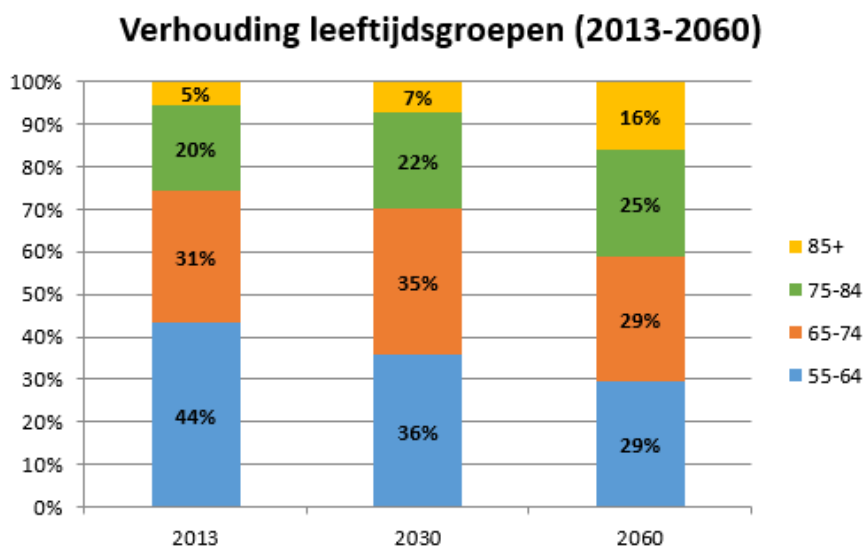
Niet alleen wordt de groep van ouderen groter, ook wordt ze steeds meer divers. Allereerst verandert de verhouding tussen de verschillende groepen ouderen op vlak van leeftijd. Uit de onderstaande cijfers blijkt duidelijk dat in de komende jaren niet alleen de grote golf van babyboomers de kaap van 65 bereikt, maar ook dat de omvang van de groep oudste ouderen nu al groeit.

Berekening o.b.v. demografische indicatoren 2013-2060 (Vlaams Gewest), FOD Economie

Op langere termijn veranderen daardoor duidelijk de verhoudingen tussen de verschillende generaties ouderen. Waar momenteel ongeveer 75 procent van de ouderen tussen 55 en 74

jaar is, zakt dit naar minder dan 60 procent tegen 2060. Tegelijk verdrievoudigd het aandeel van de 85-plussers binnen de ouderenpopulatie.

Berekening o.b.v. demografische indicatoren 2013-2060 (Vlaams Gewest), FOD Economie

Wat de etnisch-culturele diversiteit betreft, had 6,1 procent van de 65-plussers in België in 2010 een buitenlandse nationaliteit. Uiteraard bestaat er daarnaast ook een aanzienlijke groep ouderen die wel de Belgische nationaliteit heeft, maar toch een andere etnisch-culturele achtergrond kent.

Nationaliteit	Aantal 65-plussers in België (2010)
Italië	37 599
Nederland	17 842
Frankrijk	15 467
Marokko	8 472
Spanje	6 980
Duitsland	5 151
Turkije	4 227
Andere	18 681
Totaal	114 419

FOD Economie, Bevolking per nationaliteit, geslacht, leeftijdsgroepen op 1/1/2010

Hoewel ook de diversiteit op basis van seksuele geaardheid toeneemt, blijven oudere holebi's nog te vaak een onzichtbare groep in onze maatschappij. Nochtans is dit een groep met eigen zorgen en noden, die onder meer kampt met sociaal isolement, uitsluiting, discriminatie, afkeuring en eenzaamheid. Volgens een schatting van S-Plus vzw zijn er in België ruim 200 000 oudere holebi's.

Tot slot lijkt de feminisering van de vergrijzing op lange termijn enigszins af te nemen. Hoewel er in 2060 nog steeds beduidend meer vrouwen dan mannen ouder zullen zijn dan 60 en hun levensverwachting hoger blijft, tonen onderstaande gegevens aan dat het verschil in omvang tussen beide groepen daalt.

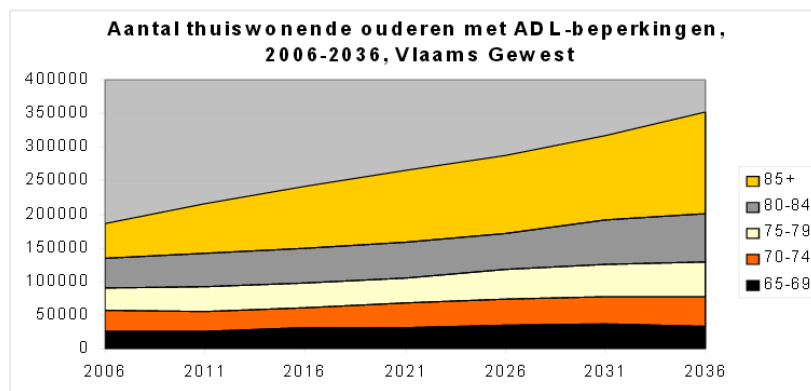
	2012	2030	2060
Vershil aantal vrouwen/mannen ouder dan 60	146 534	114 842	113 290

Berekening o.b.v. demografische indicatoren 2013-2060 (Vlaams Gewest), FOD Economie

5.2.3. Meer oudere zorgvragers

Gezien de demografische verschuivingen komen evenwel ook gezondheidsproblemen en zorgbehoeften die gepaard gaan met een verouderende populatie sterker op het voorplan.

Het aantal thuiswonende ouderen dat beperkt is om dagelijkse handelingen zelfstandig uit te voeren, neemt toe. Geschat wordt dat er op 10 jaar tijd een kwart zorgbehoevende 65-plussers bijkomt: van 215 000 ouderen in 2010 tot 265 000 in 2020 (Breda e.a., 2010).

Bron: Colloquium Perspectiefplan 2020 (2012)

De toename van het aantal oudere zorgvragers geldt voor verschillende zorgvormen: residentiële zorg, transmurale zorg, formele (thuis)zorg en informele zorg. In al deze zorgvormen moet men bovendien een antwoord bieden op de verwachting dat het aantal personen met dementie tussen 2010 en 2050 zal verdubbelen. Vlaanderen telde in 2010 zo'n 100 000 65-plussers met dementie. Hun aantal zal tegen 2020 stijgen met bijna 30 procent tot ongeveer 129 000 personen, en tegen 2050 wordt verwacht dat 200 000 personen aan dementie zullen leiden (Christelijke Mutualiteit, 2012; Vandeurzen, 2014). Het gaat in de toekomst dan om bijna 10 procent van de Vlaamse 65-plussers (FOD Economie, 2013).

5.2.4. Meer alleenwonende ouderen

Hoewel de levensverwachting van mannen die van vrouwen in de toekomst dichter zal benaderen en koppels dus langer samen kunnen leven, neemt het aantal alleenwonende ouderen toe. Veel van hen zijn verweduwde personen, maar recent stijgt ook het aantal echtscheidingen op latere leeftijd en na langere huwelijksduur. Daarnaast wordt reeds lange tijd een sterke daling van het inwonen bij kinderen en omgekeerd vastgesteld. Het is duidelijk dat de gezinnen van ouderen van samenstelling veranderen en dat ook hun leefsituatie daardoor wijzigt. Onder meer een kleiner wordend familiaal netwerk maakt dat het aantal eenpersoonshuishoudens in Vlaanderen de laatste jaren sterk steeg, ook bij ouderen. De gezinsverduunning, of de afname van het aantal gezinsleden per gezin, zal zich de komende jaren verderzetten.

5.3. Sociaal-maatschappelijk

5.3.1. Sociale participatie

De laatste jaren lijkt een nieuw paradigma zijn ingang te vinden. De algemene focus op actief ouder worden, en het beleid rond leeftijdsvriendelijke omgevingen waar zowel lokaal, Vlaams, Europees als internationaal rond gewerkt wordt, wijzen op een veranderende visie ten aanzien van ouderen en ouder worden.

Daarbij ligt de klemtoon niet meer alleen op zorg, maar ook op het bredere palet aan rollen en taken die ouderen op zich kunnen nemen, en die hen in staat stellen om een actieve rol te blijven spelen in de samenleving. Dat deze visie aansluit bij de realiteit, blijkt ook uit de cijfers van ouderen die aan cultuur-, sport- of andere vrijetijdsparticipatie doen, of die actief lid zijn van een vereniging.

	% dat actief lid is van minstens 1 vereniging	% dat participeert aan cultuur	% dat aan sport doet
55-64 jaar	48,9	74,8	52,3
65-74 jaar	46,8	63,0	43,7
75-plus	37,7	40,4	22,4
Gemiddelde 55-plus	44,9	60,7	40,6

SVR (2012), Wie participeert niet? Deelname van ouderen aan verschillende domeinen van het maatschappelijk leven.

5.3.2 Ouderen als zorgdragers

Vele ouderen zorgen langdurig, onbetaald en vanuit een persoonlijke band voor anderen. Bijna 1 op 5 ouderen in de leeftijdsgroep van 65 tot 74 jaar en 1 op 12 van de 75- tot 90-jarigen verleent hulp aan iemand buiten het huishouden, onder meer aan ouders en niet-inwonende

kinderen. 7 procent van de 65- tot 90-jarigen zorgt voor een langdurig ziek of gehandicapt gezinslid (in nagenoeg alle gevallen is dat de partner) (Vanderleyden en Moons, 2010). Voor ouderen komt de informele zorg voor een partner vaak samen met hun verantwoordelijkheden in de context van de familie, zoals de zorg voor kleinkinderen.

In het meest recente 'Kind in Vlaanderen'-rapport van Kind en Gezin (2013) is te lezen dat 16 procent van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar opgevangen wordt door grootouders. Bovendien doen veel kinderen die regelmatig gebruikmaken van formele opvang een beroep op een tweede en/of derde opvanginstantie (51,6 procent). Grootouders fungeren voor 76,7 procent van deze kinderen als tweede opvangvorm. Bij kinderen van 2,5 jaar tot 12 jaar is de informele opvang zelfs de belangrijkste opvangvorm, al maken bijna evenveel kinderen gebruik van de opvang in en door de school. 30 procent van de kinderen in deze leeftijdsgroep wordt enkel opgevangen door grootouders en ongeveer 14 procent combineert opvang in de school met opvang door grootouders. Voornamelijk op woensdagnamiddag en na schooltijd vangen veel grootouders hun kleinkinderen op.

5.3.3. Vrijwilligerswerk

Naast hun persoonlijke vrijetijdsbesteding zijn heel wat ouderen ook actief als vrijwilliger. Uit de ouderenbehoefteonderzoeken blijkt dat in Vlaanderen ongeveer één oudere op zes aan vrijwilligerswerk doet. Het gaat daarbij om een verscheidenheid aan taken, van bestuursfuncties in verenigingen tot meewerken aan acties van goede doelen, huis- of ziekenbezoeken, het geven of organiseren van vormingen, enz.

De deelname aan vrijwilligerswerk daalt wel met de leeftijd. Uit het ouderenbehoefteonderzoek in West-Vlaanderen bleek dat 20,4 procent van de ouderen in de leeftijdscategorie 60 tot 69 jaar vrijwilligerswerk verricht, tegenover 15,7 procent van de 70- tot 79-jarigen en 9,7 procent van de tachtigplussers.

5.3.4. Digitale inclusie

Op vlak van digitale inclusie en digitale geletterdheid lijken er tussen ouderen grote verschillen te bestaan, zowel op vlak van computer- als van internetgebruik. Enerzijds gebruikte ongeveer de helft van de ouderen tussen 65 en 74 het internet nog nooit (voor ouderen van 75 of ouder zijn helaas weinig wetenschappelijke cijfers beschikbaar, maar te verwachten valt dat de digitale inclusie van deze groep nog lager ligt). Anderzijds gebruikt bijna driekwart van de ouderen die wel vertrouwd zijn met het internet dit bijna dagelijks.

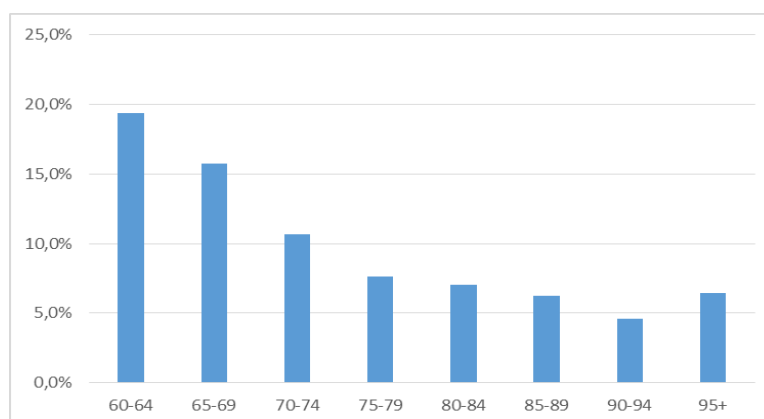
	Tijdens de laatste 3 maanden	Tussen 3 maanden en een jaar geleden	Meer dan een jaar geleden	Nooit gebruikt
% 65-74	49%	1%	4%	45%

FOD Economie, ICT-gebruik individuen 2013, laatste gebruik van de computer (Vlaams Gewest)

Het valt op dat bij de ouderen die er vertrouwd mee zijn, internet en digitale technologieën een belangrijke rol kunnen spelen op vlak van sociale inclusie en de strijd tegen vereenzaming. Zo gebruikt 90 procent van de surfende ouderen het internet om e-mails te versturen, houdt 30 procent telefoon- of webcamgesprekken via het internet en post 22 procent geregeld berichten op Facebook en andere sociaalnetwerksites. Bovendien gebruiken ouderen het internet nog het meest van al om maatschappelijk op de hoogte te blijven: maar liefst 92 procent van de surfende ouderen gebruikt internet om via zoekmachines zoals Google informatie op te zoeken. Het internet gebruiken voor persoonlijke ontspanning, zoals online films bekijken en naar muziek luisteren, doen ouderen dan weer veel minder dan de jongere generaties. Het sociale lijkt te primeren.

5.3.5. Individualisering

Steeds meer vallen de traditionele zingevingskaders weg, verzwakken de banden van burgers met de maatschappelijke zuilen en wordt de levensloop van mensen diffuser. Jong en oud komen daardoor meer en meer als individu in de samenleving te staan. Ook ouderen hebben een toenemende behoefte om zelf vorm te geven aan hun leven en keuzes te maken over de eigen levensloop, tot en met het levenseinde. Tegelijk neemt ook de gemiddelde opleidingsgraad van ouderen geleidelijk aan toe, vooral door de instroom van hoger opgeleide vijftigers en zestigers. De nieuwe generatie ouderen is daardoor vaak beter geïnformeerd, mondiger en kritischer.

*Ouderen met een diploma hoger of universitair onderwijs
(berekening Belgian Ageing Studies, 2004-2013)*

Toch creëert die toenemende individualisering heel wat onzekerheden, vooral bij lager opgeleide mensen. In een samenleving die het steeds meer vanzelfsprekend vindt dat iedereen over de kennis en vaardigheden beschikt om alle kansen te grijpen in een omgeving van toegenomen vrijheid en zelfstandigheid, wordt al te makkelijk onderschat hoe de bijhorende onvoorspelbaarheid kan leiden tot gevoelens van onzekerheid, vervreemding en onmacht.

5.3.6. Psychisch onwelzijn

Ondanks alle vooruitgang blijft ouder worden een levensfase die gepaard gaat met verandering en vaak ook met verlies. Ouderen worden geconfronteerd met ziekten, een verminderde mobiliteit maar ook met het verlies van geliefden en vrienden. Hun rol in de maatschappij verandert na pensionering en hun sociaal netwerk wordt soms heel klein.

Al deze zaken maken dat ouderen een hogere kans hebben om eenzaam te zijn. De tendens om isolement met ouderdom te associëren, is gedeeltelijk gegrond. Een grootschalige enquête van de Koning Boudewijnstichting (2012) bevestigt dat bijna de helft van de Belgische 65-plussers zegt zich soms eenzaam te voelen. De eenzaamheid en het sociaal isolement nemen bovendien toe naarmate men ouder wordt. 85-plussers zijn vaker eenzaam dan jongere ouderen. Op zich is het echter niet de leeftijd die een doorslaggevende rol speelt, dan wel het feit dat een hogere leeftijd gepaard gaat met meer risicofactoren die bepalend zijn voor eenzaamheid, zoals een slechte gezondheid of het overlijden van de partner.

Het psychisch onwelbevinden bij ouderen kan ook resulteren in depressie en zelfmoord. 15 tot 30 procent van de 65-plussers heeft depressieve symptomen, 5 procent maakt een ernstige depressie door. Het aantal overlijdens door zelfmoord is bij ouderen, en dan vooral bij mannen, zelfs hoger dan bij de andere leeftijdscategorieën (Centrum ter Preventie van Zelfdoding, 2014; Agentschap Zorg en Gezondheid, 2011).

5.4. Economie

5.4.1. Sociale zekerheid in een periode van crisis en toenemende vergrijzing

Hoewel de vergrijzing zeker als een maatschappelijke verdienste beschouwd kan worden en heel wat potentieel inhoudt, stelt de veroudering van de bevolking ons ook voor een aantal uitgesproken vraagstukken, niet in het minst met betrekking tot de financiering van de sociale zekerheid. Naarmate de vergrijzing toeneemt, dreigen de kosten op vlak van pensioenen en zorg immers substantieel toe te nemen. Tegelijk daalt het aantal burgers op beroepsactieve leeftijd in verhouding tot het aantal gepensioneerden. De afhankelijkheidsgraad van de ouderen (de verhouding tussen het aantal 65-plussers en de bevolking op zogenaamde 'actieve leeftijd') stijgt daardoor aanzienlijk: waar er in 2013 per oudere nog 3,70 personen tussen de 15 en 64 jaar waren, daalt dit tegen 2060 naar 2,25

personen per oudere. Bovenop de toenemende kosten dreigt dus ook de financieringsbasis voor de sociale zekerheid af te nemen.

Op middellange termijn lopen volgens het Jaarverslag 2014 van de Studiecommissie voor de Vergrijzing (2014) de budgettaire kosten van de vergrijzing op met 3,3 procent van het bruto binnenlands product (bbp) tegen 2030, en bereiken ze hun hoogtepunt in 2040, wanneer de totale sociale uitgaven op 32,2 procent van het bbp zullen liggen, 5,8 procentpunt hoger dan in 2013. In die periode stijgen de uitgaven voor de pensioenen van 10,6 procent naar 14,9 procent van het bbp, en de gezondheidszorgen van 8,2 procent naar 10,9 procent. Tegen 2060 zakken de sociale uitgaven enigszins terug, naar 30,6 procent van het bbp.

Als antwoord op deze uitdagingen legt het huidige beleid een sterke nadruk op het verhogen van de effectieve en de wettelijke pensioenleeftijd. Daarbij probeert men vooral de lage werkzaamheidsgraad van 55-plussers aan te pakken en de mogelijkheden voor vervroegde uittreding te beperken. De trend om langer werken te stimuleren, zet echter ook druk op mantelzorg, vrijwilligerswerk en andere engagementen die deze 50'ers en 60'ers vaak op zich nemen. Daarnaast legt het beleid ook steeds meer de nadruk op het belang van het aanvullend pensioen (tweede pijler), het pensioensparen (derde pijler) en zelfs het bezit van een huis (vierde pijler), die samen met de wettelijke pensioenen het behoud van de levensstandaard van de gepensioneerden zouden moeten garanderen.

De sombere voorspellingen die men vaak gedaan worden op vlak van de betaalbaarheid van de vergrijzing lijken bovendien het maatschappelijk draagvlak voor de sociale zekerheid in zijn huidige vorm te verzwakken en de intergenerationele solidariteit te ondermijnen. Zo blijkt uit onderzoek (Elchardus & Te Braak, 2013) dat bijna vier op de tien Vlamingen akkoord gaat met de stelling dat dure levensverlengende behandelingen voor 85-plussers niet meer terugbetaald moeten worden.

Tot slot leidde de economische crisis in heel wat Europese landen tot een aantasting van de koopkracht van de burgers en een besparingsbeleid bij de overheden om de staatsschuld en begrotingstekorten onder controle te krijgen.

5.4.2. *Inkomen van ouderen*

In totaal ontvingen 2 141 337 Belgen in 2013 een pensioen in het stelsel van werknemer, zelfstandige en/of ambtenaar.

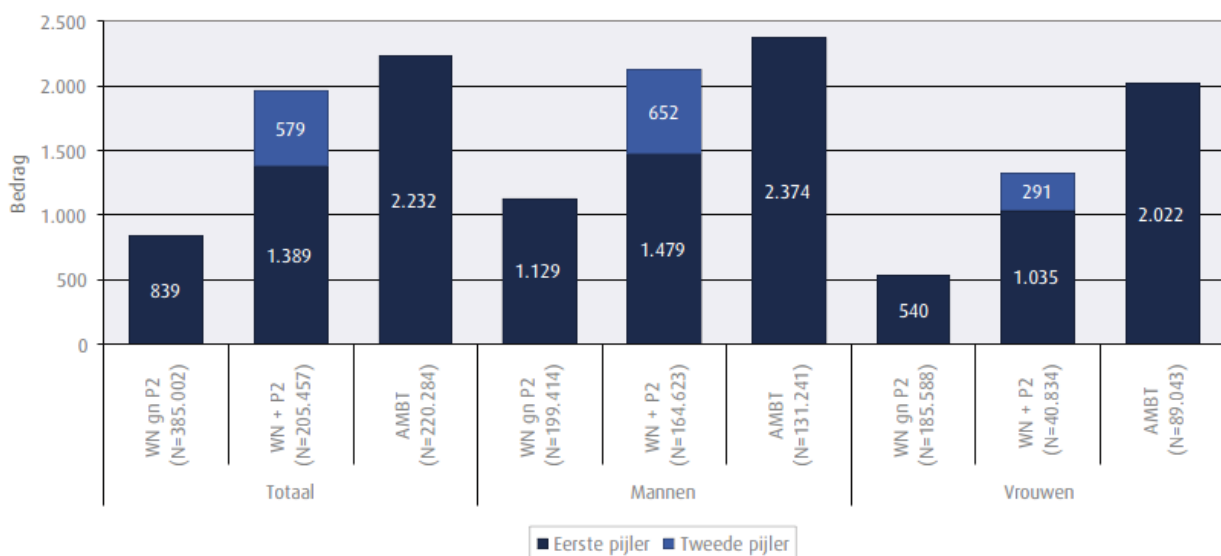
	Werknemer	Zelfstandige	Ambtenaar
Mannen	1 191,38	997,57	2 708
Vrouwen	917,91	638,78	2 307
Beide	1 048,83	815,97	2 503

Gemiddeld pensioen, o.b.v. statistieken RVP (juli 2013) en PDOS (juli 2013)

Bovenop het wettelijk pensioen wordt aan ouderen zonder (voldoende) bestaansmiddelen ook de Inkomensgarantie voor Ouderen (IGO) uitgekeerd. In totaal genieten 101 412 ouderen van deze uitkering, waarvan er 29 924 het basisbedrag (674,46 euro) krijgen, en 71 464 recht hebben op het verhoogd basisbedrag (1 011,70 euro). Slechts 34 743 van hen zijn mannen, terwijl het aantal vrouwen met een IGO 66 669 bedraagt, ongeveer het dubbele dus. Daarnaast bestaat er ook nog een groep van 7 316 gepensioneerden die het (uitdovend) gewaarborgd inkomen voor ouderen krijgt.

Het belang van het wettelijk pensioen als inkomensbron voor ouderen kan onmogelijk overschat worden. Op basis van de cijfers van 2010 berekende de Studiecommissie voor de Vergrijzing (2012) dat zonder het wettelijk pensioen in totaal 90,2 procent van de ouderen in armoede zou leven. Dit maakt meteen ook duidelijk dat elke hervorming van de wettelijke pensioenen een grote impact kan hebben op de armoede bij ouderen, in positieve of negatieve zin.

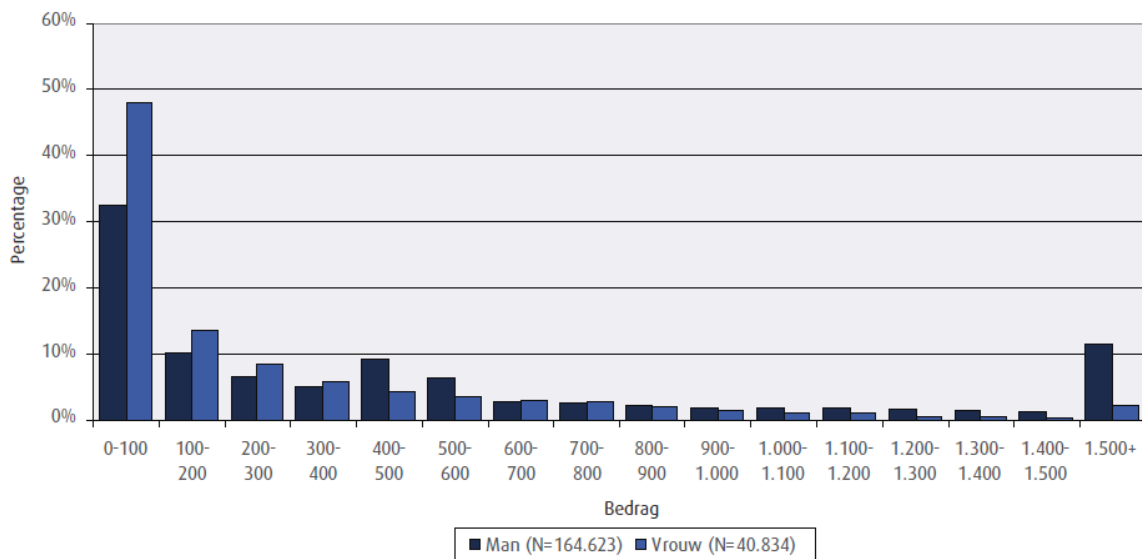
Omdat de vervangingsratio's binnen het wettelijk pensioen laag zijn, hebben verschillende federale regeringen pogingen ondernomen om de aanvullende pensioenen te democratiseren. Het opbouwen van een tweede pijlerpensioen kan immers bijdragen tot het behoud van de levensstandaard na de pensionering. Deze stimulering kende succes: in de voorbije 10 jaar verdubbelde het aantal mensen die een aanvullend pensioen opbouwen naar 2,8 miljoen, wat hoger ligt dan het aantal mensen die aan pensioensparen doen (2,7 miljoen).

Vergelijking totaal pensioen (rustpensioen + aanvullend pensioen) van werknemers met en zonder tweede pijler en ambtenaren, Pensioenatlas 2010

Uit onderzoek blijkt wel dat de tweede pijler vaak de ongelijkheden in het wettelijk stelsel versterkt. Zo krijgen de hogere inkomensgroepen binnen het wettelijk pensioenstelsel ook de hoogste aanvullende pensioenen, terwijl het aandeel van het aanvullend pensioen bij

gepensioneerden met een laag inkomen vaak te verwaarlozen is. Ook is het aanvullend pensioen van vrouwen gemiddeld lager dan dat van mannen, net zoals dat voor het wettelijk pensioen het geval is.

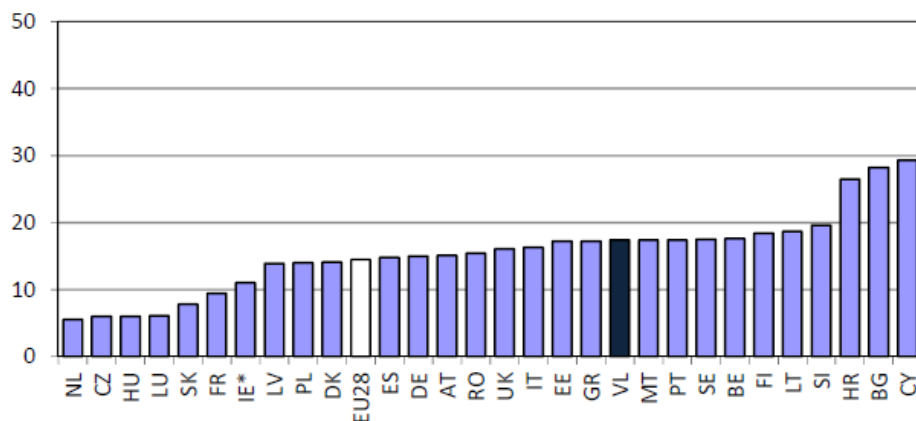

Verdeling van het aantal ouderen op basis van hun gemiddeld maandelijks inkomen uit hun aanvullend pensioen (Pensioenatlas 2010)

Uit bovenstaande grafiek blijkt duidelijk dat voor het merendeel van de gepensioneerden met een aanvullend pensioen, dit inkomen slechts een bescheiden aanvulling op het wettelijk pensioen vormt. Meer dan 30 procent van de mannen en bijna 50 procent van de vrouwen ontvangt een aanvullend pensioen dat minder dan 100 euro per maand bedraagt.

5.4.3. Armoede bij ouderen

Uit de Vlaamse Armoedemonitor 2014 blijkt dat 17 procent van de 65-plussers in Vlaanderen moet rondkomen met een beschikbaar inkomen dat onder de armoederisicodrempel ligt, terwijl dit percentage voor de gehele bevolking 11 procent bedraagt. Met die cijfers staat Vlaanderen in vergelijking met de Europese lidstaten slechts op de 19e plaats op vlak van het aantal ouderen met een armoederisico.

Europese vergelijking: 65-plussers onder de armoederisicodrempel, Voortgangsrapport 2013-2014 Vlaams Actieplan Armoedebestrijding

Uiteraard geeft een eenzijdige kijk op het inkomen geen volledig beeld van de armoede bij ouderen. Heel wat ouderen zijn immers eigenaar van een afbetaalde woning, waardoor ze met een lager inkomen kunnen rondkomen dan de rest van de bevolking. Toch kan men ook hier niet rond de vaststelling heen dat maar liefst 12 procent van de Vlaamse ouderen geconfronteerd wordt met een woonkost hoger dan 40 procent van hun beschikbaar inkomen. Uit de statistieken van de EU-SILC voor België blijkt bovendien dat bij de ouderen die een inkomen hebben dat onder de armoederisicodrempel ligt, maar liefst 41 procent een te zware woonkost ervaart. Tegelijk leeft 15 procent van de Vlaamse 65-plussers in een woning met een lage kwaliteit van huisvesting.

Het aantal 65-plussers in Vlaanderen dat geconfronteerd wordt met ernstige materiële deprivatie is volgens de Vlaamse Armoedemonitor 2014 evenwel beperkt (2 procent), en ligt lager dan dat van de algemene bevolking (4 procent). Ook op vlak van achterstallige betalingen scoren de Vlaamse ouderen beter dan de gehele bevolking, respectievelijk 2 procent tegenover 6 procent. Dit lijkt erop te wijzen dat hoewel veel ouderen zich onder de armoederisicodrempel bevinden, het aantal ouderen in zeer diepe armoede kleiner is.

5.4.4. Ouderen als economische factor

Anderzijds is het economisch belang van ouderen niet te onderschatten. Een groeiende groep gezonde en kapitaalkrachtige ouderen doet de vraag naar een aangepast aanbod aan producten en diensten toenemen, onder andere in de financiële sector, het toerisme, de voedingsindustrie en de cultuur- en sportsector. Qua consumptiekracht maakten ouderen in de voorbije decennia een inhaalbeweging ten aanzien van andere leeftijdsgroepen. Daarnaast dragen ouderen ook als dienstverleners (bvb. door vrijwilligerswerk of mantelzorg) bij aan de economische productiviteit.

Het groter wordend aantal ouderen maakt echter dat ook het aanbod aan zorgproducten en -diensten moet stijgen. De verhuur en verkoop van onder meer (medische) hulpmiddelen en assistieve technologie neemt door de vergrijzing toe. Ook het aantal mensen dat actief is in de gezondheidssector zal toenemen. Voornamelijk in woonzorgcentra en ziekenhuizen is extra werkgelegenheid en de inzet van meer en gekwalificeerde medewerkers aangewezen. Ook de toenemende tendens tot commercialisering van de zorg past in deze ontwikkelingen.

5.4.5. Leeftijdscriminatie

Ondanks hun toenemend economisch belang, kunnen ouderen niet altijd genieten van een gelijke toegang tot goederen, diensten en werkgelegenheid. Wettelijk gezien is leeftijdscriminatie dan wel verboden, in de praktijk blijken allerhande vormen van onderscheid op basis van leeftijd sterk ingebakken in onze maatschappij.

Bijgevolg wordt leeftijdscriminatie niet altijd als dusdanig (h)erkend, laat staan gerapporteerd. Het aantal klachten over leeftijdscriminatie is daarom naar alle

waarschijnlijkheid een zware onderschatting van het fenomeen. In 2013 opende het Interfederaal Gelijkekansencentrum (het vroegere Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding) in totaal 94 nieuwe dossiers rond leeftijdsdiscriminatie. Tegenover een totaal van 1527 nieuwe dossiers rond discriminatie mag duidelijk zijn dat deze vorm van discriminatie in verhouding beduidend minder gerapporteerd wordt.

Het grootste deel van de dossiers van het Interfederaal Gelijkekansencentrum rond leeftijdsdiscriminatie in 2013 handelde over de arbeidsmarkt, waarbij de meeste dossiers (68 procent) gevallen waren van discriminatie tegen 45-plussers. Daarna volgde leeftijdsdiscriminatie inzake de toegang tot goederen en diensten, veelal met betrekking tot de weigering van sommige verzekeringsmaatschappijen om oudere mensen nog te verzekeren.

5.5. Beleid

5.5.1. Beleidsparticipatie in een context van meerlagig bestuur

In de hedendaagse politieke context verschuiven heel wat beslissingsbevoegdheden weg van de nationale overheid naar de hogere en lagere bestuursniveaus. Zowel op Europees en internationaal als op Vlaams en lokaal niveau wordt steeds meer beleid bepaald dat van belang is voor ouderen. De beleidsparticipatie van ouderen heeft zich al sterk aangepast aan deze realiteit, waarbij onder meer AGE een belangrijke rol speelt op Europees niveau, en sinds kort de Federale Adviesraad voor Ouderen dat doet op het niveau van de federale regering. Ook op lokaal niveau zijn er in zowat 90 procent van de gemeenten ouderenadviesraden aanwezig, net zoals in alle provincies en sinds kort opnieuw in Brussel. Vaak leidt deze aanwezigheid echter nog onvoldoende tot erkenning en betrokkenheid vanuit de beleidsmakers zelf, wat zich vertaalt in een laag aantal adviezen op vraag. Tegelijk is er in veel gevallen nog ruimte voor het versterken van het functioneren van deze adviesraden, zoals onder meer blijkt uit bevestigingen van de voorzitters van lokale ouderenadviesraden (Messelis, 2011).

Het belang van inspraak op elk niveau wordt groter doordat de wisselwerking tussen de politieke niveaus sterker wordt. Zo won de Vlaamse regering dankzij de zesde staatshervorming sterk aan bevoegdheden ten koste van het federale niveau. Maar tegelijk wordt er steeds meer Europees bepaald, en duwt het Europese niveau de lidstaten (zeker op vlak van sociaal-economisch beleid) in een strak keurslijf. Onder meer op vlak van de pensioenen en zorg wordt daarbij steeds sterker sturend opgetreden.

Op lokaal en provinciaal niveau liggen de uitdagingen anders. De hervorming van de provincies leidde ertoe dat zij een minder grote rol kunnen spelen op vlak van ouderenbeleid, en soms genoodzaakt zijn tot een afbouw van hun ondersteuning aan het lokale niveau. Op lokaal niveau werd dan weer de beleids- en beheerscyclus (BBC)

ingevoerd, waarbinnen de strategische meerjarenplannen sterk bepalend zijn voor de beleidsruimte van het gemeentebestuur in de komende jaren, wat een rem kan vormen voor de invloed van lokale ouderenadviesraden.

5.5.2. Beleidsparticipatie in Vlaanderen

De beleidsparticipatie van ouderen in Vlaanderen is geregeld in het decreet betreffende het Ouderenbeleid en de beleidsparticipatie van de ouderen. Dit decreet is erop gericht om op het niveau van de Vlaamse Gemeenschap en op het lokale niveau een inclusief Ouderenbeleid te realiseren met inspraak van de ouderen. Daartoe voorziet dit decreet op het niveau van de Vlaamse Gemeenschap in:

- een coördinerend minister voor het Vlaams Ouderenbeleid;
- een Ouderenbeleidsplan, door de Vlaamse regering op te stellen binnen de achttien maanden na haar aantreden en in overleg met de doelgroep;
- een Ouderenraad voor de Vlaamse Gemeenschap.

Aanvankelijk waren er in het decreet ook Vlaamse subsidies voorzien voor gemeenten die een lokaal Ouderenbeleidsplan opstellen. Sinds de wijziging van het decreet in 2012 werd deze bepaling echter vervangen door de mogelijkheid voor de Vlaamse regering om een of meerdere partnerorganisaties aan te stellen ter ondersteuning van het lokaal ouderenbeleid.

De Vlaamse Ouderenraad heeft als opdracht op eigen initiatief of op verzoek van de Vlaamse Regering, van het Vlaams Parlement of van een strategische adviesraad, advies uit te brengen omtrent alle aangelegenheden die van strategisch belang zijn voor ouderen.

Ook andere organisaties en adviesraden vertegenwoordigen de belangen van ouderen en werken mee aan het realiseren van een weldoordacht en breed gedragen ouderenbeleid in Vlaanderen. Het bestaande landschap van adviesraden en (belangen)organisaties is dan ook erg divers. De Vlaamse Ouderenraad werkt in een omgeving waarin ook de Strategische Adviesraad Welzijn, Gezondheid en Gezin, de Vlaamse Woonraad, de koepelorganisaties van de residentiële ouderenzorgvoorzieningen, het Vlaams Patiëntenplatform, de Verenigde Verenigingen enz. belangrijke spelers zijn. Kruisbestuiving en samenwerking behoren dan tot de mogelijkheden, rekening houdend met de verschillen in opdrachten, bevoegdheden, organisatorische vormgeving en de aard van de vertegenwoordigde leden en doelgroepen.

5.5.3. Politieke participatie van ouderen

Uit onderzoek van de KU Leuven blijkt dat het aantal ouderen op de kieslijsten doorheen de laatste decennia is gestegen. Voor de Kamerverkiezingen op 25 mei 2014 was 11 procent van de kandidaten ouder dan 60 jaar, tegenover 8 procent in 2010 en maar 3 procent in 1987. In totaal was bijna 7 procent van de kandidaten in 2014 gepensioneerd.

Bij de feitelijke verkozenen ligt het aantal ouderen echter een stuk lager. Van de 87 Vlamingen die op 25 mei verkozen werden voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers waren er 3 ouder dan 60 jaar (3,4 procent), waarvan op dat moment geen enkele ouder dan 65 jaar. In het Vlaams Parlement waren van de 124 verkozenen 6 parlementsleden ouder dan 60 jaar, en 2 ouder dan 65 jaar. Dat komt overeen met respectievelijk 4,8 en 1,6 procent van de verkozenen in het Vlaams Parlement.

5.5.4. Horizontale machtsverschuivingen

Inspraak op de verschillende bestuursniveaus is evenwel niet zaligmakend. De plaats waar beleidsbeslissingen worden genomen verschuift immers niet alleen in verticale zin, naar hogere of lagere beleidsniveaus, maar ook horizontaal: van publieke naar semi-publieke en particuliere spelers. Deze horizontale machtsverschuiving duidt dus op de grotere invloed van onder andere het bedrijfsleven, de media, de administratie, justitie en sommige organisaties uit het middenveld.

Op een aantal vlakken werd deze evolutie bovendien doelgericht gestimuleerd vanuit de politiek, via het doorvoeren van privatiseringen en het uitbesteden van taken die de overheid oorspronkelijk opnam. Voornamelijk sinds de jaren '80 werden heel wat instrumenten waarmee de overheid de maatschappij kon sturen of besturen, uit handen gegeven. Voorbeelden gaan van het privatiseren van de overheidsbank ASLK tot het uitbesteden van het ophalen van het huisvuil door de gemeenten. Ook de Europese initiatieven gericht op de liberalisering van het spoorverkeer passen in dit kader.

Heel wat initiatieven en beslissingen die onze samenleving vormgeven worden dus buiten de traditionele politieke instellingen genomen. Vanuit maatschappelijk oogpunt kunnen er ongetwijfeld een aantal vragen geplaatst worden bij deze evolutie, onder meer wat betreft democratische controle, maatschappelijk draagvlak en publieke transparantie.

Maar hoe dan ook is het een feit dat de overheid niet langer op alle vlakken exclusief de touwtjes in handen houdt. Dit relativeert ten dele de rol van de politieke instellingen, en kan wijzen op het belang van betrokkenheid bij een breder netwerk, waarin zowel andere middenveldorganisaties als de media en het bedrijfsleven een rol spelen.

6. Evaluatie van de werking van de Vlaamse Ouderenraad

In het kader van de voorbereiding van dit beleidsplan werd een uitgebreide bevraging van zowel de externe als de interne stakeholders van de Vlaamse Ouderenraad georganiseerd. Een overzicht van de respondenten in beide categorieën is opgenomen in bijlage.

6.1. Synthese externe stakeholdersbevraging

6.1.1. Wat ervaren de externe stakeholders als positief in de werking van de Vlaamse Ouderenraad?

a) Vertegenwoordiging van de stem van ouderen

Hoewel 'de' stem van 'de' oudere niet bestaat, kan de Vlaamse Ouderenraad volgens verschillende respondenten de noden en wensen van ouderen correct inschatten en hun belangen verdedigen. Vanuit de opgebouwde expertise en het vele intern overleg worden de leefwereld van ouderen en de problemen die zij (kunnen) ervaren, correct benoemd. Het vertolken en coördineren van de standpunten van de Vlaamse ouderenverenigingen wordt als een belangrijke meerwaarde gezien. Overleg met de verschillende ouderenorganisaties alsook met andere relevante actoren is daarvoor heel belangrijk. Ook het aan het woord laten van de ouderen zelf, via de commissies en vergaderingen, zorgt voor een goede onderbouwing van de visie van de Vlaamse Ouderenraad.

“De Vlaamse Ouderenraad is als een vakbond, die de belangen en het welzijn van zijn doelgroep analyseert, verdedigt en gestadig opvolgt.”

Anderzijds vertegenwoordigt de Vlaamse Ouderenraad sterk de stem van de georganiseerde ouderen, aangezien de leden ouderenverenigingen zijn. De vraag wordt gesteld of ook de belangen van niet-georganiseerde ouderen en specifieke groepen kwetsbare ouderen voldoende in beeld gebracht en verdedigd worden (zie punt 2.a). Anderen maken dan weer de nuance dat niet iedere persoonlijke wens vertegenwoordigd moet worden, zolang de collectief gedragen standpunten voldoende vertolkt worden (wat volgens hen adequaat gebeurt).

b) Centraal aanspreekpunt voor de doelgroep ouderen

De Vlaamse Ouderenraad slaagt erin de visies van en over ouderen te integreren. De gedachten vanuit verschillende verenigingen en gemeenten worden samengebracht waardoor de organisatie als globaal aanspreekpunt kan optreden. Ook voor externen biedt dit duidelijkheid.

“Het is een hele verwezenlijking dat het middenveld en de betrokken relevante actoren samen streven naar doelstellingen die belangrijk zijn voor ouderen. Ze slagen erin om de ideologische en filosofische verschillen te overstijgen.”

Verskillende stakeholders verwijzen naar de Vlaamse Ouderenraad als een koepelorganisatie, waarin alle verenigingen met een ouderenwerking vertegenwoordigd zijn. Via deze vertegenwoordiging kan het werk van de Vlaamse Ouderenraad op een breed draagvlak rekenen. Hoe meer ouderenorganisaties samen rond de tafel zitten en er via de Vlaamse Ouderenraad in slagen met een gezamenlijk standpunt naar buiten te treden, hoe sterker het opkomen voor de belangen van ouderen volgens deze stakeholders zal klinken.

c) Kwaliteit van de informatie en communicatie

Communicatiemiddelen

De grote meerderheid van de respondenten geeft aan dat de verschillende communicatiemiddelen die de Vlaamse Ouderenraad inzet, zeer gebruiksvriendelijk zijn. De communicatie is steeds verzorgd. De informatiekanaal zijn bovendien goed geschikt om op een onafhankelijke wijze ouderen en het bredere publiek te informeren. Er wordt daarbij een brede waaier van kanalen gebruikt en ook de onderwerpen die aangeboden worden, zijn divers.

Men verwijst in het bijzonder naar het informatieblad Actueel, dat zowel achtergronden als actuele thema's aanbiedt, en naar de elektronische nieuwsbrieven, waar de actualiteit op de voet gevolgd wordt.

Aangeboden informatie

Ouderen worden volgens de respondenten door de Vlaamse Ouderenraad op een goede manier geïnformeerd over beleidsmatige ontwikkelingen die een impact op hen (kunnen) hebben. Vanuit het brede netwerk wordt ook de informatie over studiedagen en vormingen als bijzonder waardevol vermeld.

Respondenten uit het netwerk drukken daarnaast hun waardering uit voor het feit dat de communicatiekanalen van de Vlaamse Ouderenraad, op aanvraag en in overleg, eveneens gebruikt kunnen worden om informatie van anderen breed bekend te maken. De Vlaamse Ouderenraad komt vlot tegemoet aan vragen tot informatieverspreiding.

“De aangeboden informatie is stimulerend om zelf, binnen de vereniging en lokale ouderenadviesraad, mee aan de slag te gaan.”

Voor de lokale ouderenadviesraden en verenigingen biedt de Vlaamse Ouderenraad veel informatie, die hen ideeën aanreikt om zelf mee aan de slag te gaan en ook verder te verspreiden naar de eigen leden. Informatie en onderwerpen die aangeboden worden, worden vaak overgenomen door andere organisaties en/of lokale ouderenadviesraden.

d) Ondersteuning van lokale ouderenadviesraden

Enkele respondenten vernoemen uitdrukkelijk de ondersteuning die de Vlaamse Ouderenraad hen biedt. Het gaat dan voornamelijk om lokale ouderenadviesraden die verwijzen naar de ondersteuning via het Ouderenweekthema en naar de verwachting t.a.v. de Vlaamse Ouderenraad om knelpunten en noden van lokale ouderenraden te verzamelen en deze op een gepast niveau te ondersteunen.

e) Sensibilisering via het concept van de Ouderenweek

Veel stakeholders beschouwen de Ouderenweek en de ondersteuning die de Vlaamse Ouderenraad hiervoor levert als zeer positief. De meerwaarde van de Vlaamse Ouderenraad is dat hij doordachte instrumenten tot sensibilisering rond één bepaald onderwerp aanlevert. Het gekozen thema van de leeftijdsvriendelijke gemeenten wordt in het bijzonder vermeld. Men benadrukt dat het Ouderenweekconcept belangrijk blijft om mensen op lokaal niveau aan te sporen jaarlijks acties op te zetten, voor en met de ouderen.

“De ideeën die met het Ouderenweekthema aangeboden worden, zijn als een rode draad doorheen de werking van onze lokale ouderenadviesraad verweven.”

De recente keuze voor provinciale themadagen wordt door enkele stakeholders reeds als positief gezien. Zij verwachten dat hierdoor het concept van de Ouderenweek meer tastbaar en laagdrempelig zal zijn.

Dit is goed aangezien meerdere respondenten zeggen dat het initiatief lovenswaardig is maar dat het concept nog te weinig toegepast en opgevolgd wordt op het lokale niveau. Zij zijn van mening dat de Ouderenweek slechts betekenis krijgt wanneer ze gedragen en vertaald wordt door de lokale ouderenadviesraden. Deze concrete uitwerking van het Ouderenweekconcept vraagt echter een grote tijdsinvestering van de adviesraden. Eén van de moeilijkste zaken blijkt daarbij het aansporen van het lokaal bestuur om in de gemeente mee te werken aan de Ouderenweek. De vraag wordt gesteld of de Vlaamse Ouderenraad hier meer in kan bijdragen: het aanspreken van onder meer de schepenen voor ouderenbeleid dient vanuit de Vlaamse Ouderenraad sterker te gebeuren.

Andere antwoorden op de stakeholdersbevraging sluiten hierbij aan. Men vraagt namelijk aan de Vlaamse Ouderenraad om ook meer informatie over lokale goede praktijken en

uitgewerkte voorbeelden ter beschikking te stellen om de Ouderenweek te stofferen en later onder de aandacht te brengen. Een pijnpunt is namelijk dat het Ouderenweekconcept niet de aandacht krijgt die het verdient van het publiek, de media en de politici. Daarvoor is nog veel meer promotie nodig, via verschillende kanalen waaronder ook sociale media.

Tot slot wijzen enkele respondenten op een nadeel verbonden aan de keuze van één Ouderenweekthema, nl. dat andere thema's en actualiteiten hierdoor naar de achtergrond kunnen verschuiven. Men haalt daarom aan dat bijkomende aandacht moet gaan naar (sub)thema's die op dat moment actueel zijn. Qua sensibilisering zou de Vlaamse Ouderenraad breder moeten werken. Een meer globale sensibilisering kan overigens een breder kader en draagvlak creëren waarbinnen de lokale spelers dan ook eigen projecten kunnen opzetten.

f) Werken aan de beeldvorming over ouderen

Er is een niet aflatende aandacht voor het werken aan een positief beeld over ouderen. De Vlaamse Ouderenraad is hierin een echte trekker. Ook aan de beeldvorming rond ouderen met dementie wordt sterk gewerkt.

Daarnaast is eveneens het probleem van leeftijdsdiscriminatie volgens een stakeholder door de Vlaamse Ouderenraad op de kaart gezet.

g) Tot slot: de Vlaamse Ouderenraad heeft een meerwaarde voor anderen

De meerwaarde situeert zich voor meerdere respondenten in de informatie en communicatie die vanuit de organisatie vertrekt. Men bekijkt dit als inspiratiebronnen waarmee ook binnen de (ouderen)vereniging en lokale ouderenadviesraad gewerkt kan worden.

Volgens anderen ligt de meerwaarde vooral in het feit dat de Vlaamse Ouderenraad de problemen aankaart waarmee ouderen geconfronteerd (kunnen) worden. Dergelijke sensibilisering is volgens hen noodzakelijk, zowel naar boven toe (beleid) als naar de basis (lokale ouderenadviesraden, ouderen en het brede publiek).

Ten slotte is de meerwaarde volgens deelnemers aan de bevraging ook te vinden in de mogelijkheden die de organisatie biedt voor samenwerking tussen verschillende organisaties en betrokken actoren.

6.1.2. Wat ervaren de externe stakeholders als negatief in de werking van de Vlaamse Ouderenraad?

a) Niet alle ouderen zijn of worden vertegenwoordigd

De leden van de Vlaamse Ouderenraad zijn ouderenverenigingen. Dit laat meerdere stakeholders besluiten dat de Vlaamse Ouderenraad slechts de stem van de georganiseerde ouderen vertegenwoordigt. Een respondent oppert om de inzet en slagkracht van de onafhankelijke deskundigen te vergroten zodat de noden en wensen van alle ouderen in beeld gebracht worden, niet alleen van de georganiseerde ouderen.

“De ouderen die niet of nauwelijks aan het verenigingsleven deelnemen, worden niet gehoord.”

Dit sluit aan bij de bezorgdheid van verschillende respondenten dat er onvoldoende aandacht gaat naar het vertegenwoordigen van onder meer allochtone ouderen, kansarme ouderen en ouderen met een zorgbehoefte. Men geeft aan dat de Vlaamse Ouderenraad in zijn communicatie en beleidswerk soms te weinig oog heeft voor diversiteit onder de ouderen: verschil in leeftijd, woonsituatie, gezondheidstoestand, zorgbehoefte, herkomst, ... Het moet een permanente taak van de Vlaamse Ouderenraad zijn om een volledig maar genuanceerd beeld van de ouderen te verspreiden naar de beleidsmakers en de rest van de bevolking.

b) Kloof met de lokale ouderenadviesraden

Enkele stakeholders, allen voorzitters of leden van lokale ouderenadviesraden, verwoorden zeer krachtig dat zij het gevoel hebben door de Vlaamse Ouderenraad vergeten te worden. Er wordt niet verwacht dat de Vlaamse Ouderenraad betuttelend optreedt t.a.v. de lokale ouderenadviesraden maar meer betrokkenheid is voor veel stakeholders wenselijk (niet alleen voor de lokale ouderenadviesraden ook voor organisaties uit het breder netwerk). De problemen die zij aanhalen zijn dat:

- De Vlaamse Ouderenraad te weinig continue en praktische ondersteuning aan de lokale ouderenadviesraden biedt.
- De Vlaamse Ouderenraad te weinig opkomt voor de belangen van de lokale ouderenadviesraden.
- De lokale ouderenadviesraden te weinig betrokken worden bij de inhoudelijke werking van de Vlaamse Ouderenraad.
- De Vlaamse Ouderenraad te weinig informatie over lokale goede praktijken deelt. Er worden te weinig lokale good practices onder de aandacht gebracht.

**“Er is vrijwel geen spontane doorstroming van de werking naar de lokale
ouderenvoorspraken toe.”**

Verschillende stakeholders geven bijgevolg aan dat ze liever een grotere en gestructureerde betrokkenheid van de basis zouden zien. Men stelt voor om een nieuwe overleg- en communicatiestructuur in te richten die vertrekt vanuit de lokale ouderenvoorspraken en zo verder bouwt naar een vertegenwoordiging op Vlaams niveau. Zij verwachten van de Vlaamse Ouderenraad een sterkere inzet om de positie van de lokale ouderenvoorspraken te verstevigen, o.a. door het bepleiten van een aanpassing van het ouderenbeleids-participatiedecreet waardoor ook middelen voorzien worden voor een inclusief ouderenbeleid op lokaal niveau.

Ten slotte wordt door een respondent nu reeds gewezen op het belang van de nieuwe Commissie Ouderenraden, die moet toelaten de banden tussen de verschillende niveaus van ouderenvoorspraken aan te halen en informatiedoorstroming vlotter te laten verlopen. Er wordt wel op aangedrongen deze commissie een volwaardige stem in de werking van de Vlaamse Ouderenraad te geven.

c) Onvoldoende invloed

Er is volgens meerdere deelnemers aan de externe stakeholdersbevraging weinig zicht op de concrete resultaatgebieden van de Vlaamse Ouderenraad. Om de invloed toch te proberen meten, maken sommigen de vergelijking met traditionele spelers uit het middenveld, al geven zij ook aan dat de grotere invloed van deze spelers niet vergeleken kan worden met de beperktere invloed van de Vlaamse Ouderenraad, aangezien deze geen traditionele belangenorganisatie is.

Wat het advieswerk betreft zijn meerdere stakeholders van mening dat de adviezen onvoldoende opgevolgd worden door de Vlaamse Ouderenraad en/of dat daarover onvoldoende gecommuniceerd wordt. Wat de werkelijke invloed is van de werking van de Vlaamse Ouderenraad is voor veel respondenten dan ook niet duidelijk. Krijgen de adviezen en standpunten navolging in het beleid? Het aanvoelen leeft dat het adviserend werk veel te weinig gehoor krijgt bij politici, waardoor weinig tot geen concrete resultaten volgen. Eén respondent verwijst naar het beleidsdomein Sport, waar de invloed van de Vlaamse Ouderenraad zeer beperkt blijft.

**“Of een advies gevolgd wordt, hangt sterk af van de goodwill van politici.
Toch kan proactief werken de druk vergroten.”**

Men raadt de Vlaamse Ouderenraad aan om minder reactief te werken, en dus sterker proactief op te treden en meer gerichte adviezen op eigen initiatief uit te werken. Er wordt

verwacht dat de adviezen vervolgens op een actieve wijze overgemaakt worden aan alle relevante actoren. Ook meer en snellere perscommunicatie kan de invloed vergroten.

d) Onvoldoende bekendheid en zichtbaarheid

Hoewel de communicatie via de eigen kanalen van de Vlaamse Ouderenraad zeer vlot verloopt, worden het brede publiek en daarbij ook de 'gewone' ouderen veel moeilijker bereikt. De Vlaamse Ouderenraad blijft dan ook bij velen onbekend. Voornamelijk de geringe bekendheid bij de groep die de Vlaamse Ouderenraad vertegenwoordigt, de ouderen zelf, voelt voor de respondenten vreemd aan. Eventueel kan het gebruik van sociale media hiertoe bijdragen.

“De bekendheid en invloed van de organisatie kan vergroot worden door op eigen initiatief en op een actieve wijze meer naar buiten te treden.”

Ook naar de pers toe is de Vlaamse Ouderenraad als spreekbuis voor de ouderen relatief onbekend. De organisatie is te weinig in de media aanwezig en dient hier zelf sterker op in te zetten. Regelmatige artikels via de dagelijkse media zijn volgens verschillende stakeholders aangewezen. Via de media kan de Vlaamse Ouderenraad bovendien verder werken aan de correcte beeldvorming over ouderen alsook zelf meer bekendheid verwerven bij het grote publiek.

e) Onduidelijkheid over de werking van de Vlaamse Ouderenraad

Enkele respondenten vragen meer duidelijkheid te scheppen in de structuur en interne werking van de Vlaamse Ouderenraad: waar liggen de werkelijke beslissingsbevoegdheden, wat is het doel van de commissies, wat zijn de onderlinge relaties tussen de verschillende organen,... ? Indien dit intern reeds duidelijk is, dan is er nood aan een meer duidelijke communicatie naar de mensen die betrokken zijn bij de werking van de organisatie.

Respondenten halen bijkomend nog twee concrete pijnpunten aan:

- De samenwerking met de Federale Adviesraad voor Ouderen is onduidelijk.
- De verhouding en afstemming tussen de Commissie Welzijn, Gezondheid & Zorg en de Commissie Sport & Bewegen kan verbeterd worden. Meer linken en informatiedoorstroming zijn nodig tussen de beide commissies die inhoudelijk soms overlappend werken.

f) Te weinig afstemming met externen

Het uitbouwen en onderhouden van een ruim netwerk kan de invloed van de organisatie versterken. De Vlaamse Ouderenraad zou daarom meer inspanningen moeten leveren om actief samenwerkingsverbanden aan te gaan. Daar is nu onvoldoende ruimte voor. Een

stakeholder zegt dat het vandaag de dag zelfs niet meer volstaat om enkel te opereren vanuit een traditionele achterban van lidorganisaties, maar dat nieuwe coalities noodzakelijk zijn. Nauwer en meer regelmatig overleg met andere organisaties wordt wenselijk geacht. Ook in het kader van de Ouderenweek wordt er gepleit voor meer samenwerkingsverbanden met andere organisaties.

Wat informele contacten betreft, geven enkele stakeholders aan dat de Vlaamse Ouderenraad te weinig gericht lobbywerk verricht. Er moeten volgens hen meer (individuele) contacten onderhouden worden.

6.1.3. Welke andere concrete werkpunten worden door de externe stakeholders voorgesteld?

Verschillende externe stakeholders geven nog concrete aandachtspunten mee, naast de hiervoor beschreven positieve en negatieve elementen:

- Meer aandacht voor de Nederlandstalige ouderen in Brussel.
- Meer aandacht voor vrijwilligers (mensen die lokaal actief zijn, mensen die zich vrijwillig inzetten voor de Vlaamse Ouderenraad).
- Meer contact met de basis, m.n. lokale ouderenadviesraden en niet-gebonden ouderen, via vragenlijsten.
- Er moet over gewaakt worden dat adviezen voldoende afgetoetst worden op alle mogelijke gevolgen voor de samenleving in het algemeen, en de ouderen in het bijzonder. Deze diepgang ontbreekt soms in de adviesteksten.
- De expertise en deskundigheid in welzijns-, zorg- en gezondheidsdomeinen moet nog versterkt worden.
- Er wordt voorgesteld meer in kleine werkgroepen rond specifieke en duidelijk afgebakende thema's te werken.
- Soms moet er kritischer gekeken worden naar de berichtgeving via de nieuwsbrief. De kwaliteit van de informatie wordt soms in vraag gesteld (vb.: activiteiten met een commerciële insteek of vanuit een weinig onderbouwd dossier).

6.2. Synthese interne stakeholdersbevraging

6.2.1. Advisering

a) Inhoudelijke kwaliteit

De meeste adviezen worden als kwalitatief sterk en goed onderbouwd beoordeeld door de interne stakeholders. Toch blijven sommige adviezen volgens enkele stakeholders nog te zeer aan de oppervlakte en zijn ze inhoudelijk onvoldoende overtuigend. Meer inzetten op uitdieping en dossiervorming blijft noodzakelijk om de kwaliteit verder te verbeteren.

b) Gedragenheid

Naast de inhoudelijke uitwerking zit de kracht van de adviezen en standpunten ook in de uitgebreide aandacht voor overleg tussen en gedragenheid door alle ouderenverenigingen. In zijn advieswerk vertegenwoordigt de Vlaamse Ouderenraad in hoofdzaak de stem van de georganiseerde ouderen. Vanuit het netwerk en de inzet van onafhankelijke deskundigen wordt deze visie verder aangevuld en verfijnd. Vrijwel alle interne stakeholders zijn tevreden over deze werkwijze. Als adviesraad is het immers van belang aan te kunnen geven voor welk beleid een breed draagvlak bestaat, wat op deze manier verzekerd wordt. De ingenomen standpunten worden daardoor makkelijk als referentie aanvaard door pers en politiek.

“Door het bundelen van de deskundigheid binnen de ouderenorganisaties kan gestreefd worden naar een verhoogde aandacht voor en impact van ouderen in de maatschappij.”

c) Impact van de adviezen

Toch uiten verschillende interne stakeholders het gevoel dat de adviezen onvoldoende impact lijken te hebben en er weinig concrete resultaten mee worden geboekt. De stakeholders zijn van mening dat er daarom meer aandacht besteed moet worden aan de presentatie, toelichting en verspreiding van adviezen. Daarnaast moet ook de opvolging van de adviezen versterkt worden. Verschillende stakeholders geven aan onvoldoende zicht te hebben op wat er na de goedkeuring nog rond de adviezen gebeurt of ondernomen wordt.

d) Aantal adviezen

De Vlaamse Ouderenraad produceert voornamelijk standpunten en adviezen op eigen initiatief. Enkele stakeholders staan daarom stil bij het feit dat de Vlaamse Ouderenraad maar weinig adviesvragen krijgt. De bekendheid van de organisatie bij de verschillende

beleidsmakers (regering, parlement, administratie) en de strategische adviesraden dient versterkt te worden.

Wat het totale aantal adviezen en standpunten betreft, pleiten de meeste stakeholders niet per definitie voor meer adviezen, maar vooral voor meer uitgediepte en beter opgevolgde en verdedigde adviezen.

e) Proces van adviesverlening

De besluitvorming binnen het adviesproces wordt door verschillende stakeholders als log en traag ervaren, waarbij vooral verwezen wordt naar de bepalingen in de statuten en het huishoudelijk reglement. Anderzijds benadrukken meerdere stakeholders wel dat dit tragere proces de gedragenheid van de adviezen garandeert. De procedure moet daarom volgens de meeste stakeholders niet gewijzigd worden. De lengte van het adviesproces maakt het evenwel nodig om meer proactief te werken.

Verschillende respondenten wijzen erop dat de ontwerpadviezen te weinig bottom-up vanuit commissieleden en lidorganisaties tot stand komen. De agenda van de commissies wordt vrijwel uitsluitend bepaald door de commissievoorzitter en de stafmedewerkers, en onvoldoende vanuit signalen uit het veld. Daardoor volgen de adviesthema's vaak de beleidsagenda, en worden er weinig eigen of nieuwe onderwerpen aangekaart die vanuit de lidorganisaties of van individuele ouderen zelf komen. Om te kunnen garanderen dat het secretariaat en de commissies voldoende op de hoogte zijn van de reële en actuele noden van ouderen en ouderenorganisaties, wordt er gepleit voor een sterkere uitwisseling van informatie en een vlottere doorstroming van signalen van onderuit.

Daarnaast vragen verschillende stakeholders meer aandacht voor samenwerking met partners, ook in het kader van advisering. Zowel met andere organisaties als de strategische adviesraden moet er meer inhoudelijke uitwisseling zijn met het oog op de uitwerking van adviezen en standpunten.

Het adviesproces verloopt volgens verschillende stakeholders onvoldoende transparant. Hoewel de rollen volgens de meeste (maar niet alle) stakeholders duidelijk omschreven zijn, wordt er toch op een aantal pijnpunten gewezen. Zo is er na goedkeuring van een advies onvoldoende terugkoppeling naar de commissies die instonden voor de voorbereiding van het advies (o.a. over wijzigingen in AV). Daarnaast zijn niet alle verenigingen vertegenwoordigd in elke commissie, maar kunnen ze de tekst wel ingrijpend laten wijzigen op de AV. Dit kan ontmoedigend werken voor de commissies en commissieleden die actief aan het ontwerp gewerkt hebben. Andere stakeholders trekken dan weer in vraag in hoeverre alle commissieleden effectief het standpunt van hun eigen organisatie vertolken, en

wijzen erop dat individuele ervaringen soms te vlot veralgemeend worden. Tot slot herhalen sommige betrokkenen weinig zicht te hebben op wat er uit de advisering voortkomt.

Het voorbereidend werk door het secretariaat en de uitwerking van de derde kolom binnen het dagelijks bestuur gebeurt volgens de stakeholders op een deskundige en neutrale manier, en vergemakkelijken de vlotte bespreking en goedkeuring ervan. Wat planning en verslaggeving betreft zijn de stakeholders tevreden over de ondersteuning die vanuit het secretariaat gegeven wordt. De communicatie vanuit het secretariaat naar de lidorganisaties loopt goed en gebeurt stipt. Wel moet erover gewaakt worden dat de lidorganisaties op termijn niet 'overbevraagd' worden. Niet elke vereniging kan immers terugvallen op een eigen studiedienst of voldoende medewerkers en vrijwilligers.

6.2.2. Communicatie en informatie

a) Gerichter communiceren

Hoewel heel wat stakeholders de individuele communicatie-instrumenten positief beoordelen, is een vaak terugkerend signaal dat de communicatie gericht en meer doordacht moet gebeuren. Er moet uitdrukkelijk stilgestaan worden bij welke informatie nuttig is voor wie, en hoe die best aangereikt wordt. De Vlaamse Ouderenraad heeft daarom nood aan een overkoepelende communicatiestrategie, waarin de verschillende doelgroepen, hun informatienoden, de te gebruiken communicatiekanalen en de inhoud die daarlangs wordt aangeboden helder gedefinieerd worden. Deze strategie zou zowel de externe als interne communicatie moeten omvatten.

Aansluitend vragen verschillende stakeholders om een kritische evaluatie van de huidige communicatie-instrumenten (zowel van de elektronische nieuwsbrief als van de vernieuwde website en het vernieuwde informatieblad).

b) Goede combinatie van communicatiekanalen

De meeste stakeholders zijn tevreden over de combinatie van een website, informatieblad en elektronische nieuwsbrief. Zeker het hanteren van een dubbel informatiespoor (digitaal + papier), wordt gezien de doelgroep zeker belangrijk gevonden. Ook de periodiciteit waarmee de communicatie-instrumenten verschijnen, wordt door vrijwel alle stakeholders goed bevonden.

Een van de stakeholders geeft wel aan dat de informatiekanalen beter bekendgemaakt moeten worden bij nieuwe vertegenwoordigers van de lidorganisaties.

c) Laagdrempeligheid

Over de laagdrempeligheid van de informatie die aangeboden wordt, lijken de meningen uiteen te lopen. Een aantal stakeholders is tevreden met het niveau en de vlotte leesbaarheid van de aangeboden informatie. Anderen wijzen er dan weer op dat de informatie vooral gelezen wordt door de inhoudelijke medewerkers en vrijwilligers van (lid)organisaties en ouderenraden, eerder dan door de 'gewone' ouderen.

"Mits voldoende kadering vanwege de educatieve medewerkers van de lidorganisaties kan de materie heel concreet, bevattelijk en laagdrempelig aangebracht worden bij senioren met diverse achtergronden."

d) Specifieke communicatie-instrumenten

De elektronische nieuwsbrief lijkt veel gelezen te worden en een handig informatiekanaal te vormen. Wel vinden verschillende stakeholders de aangeboden onderwerpen te breed en de hoeveelheid items soms te groot. Dit moet beter afgebakend worden. Ook mag de Vlaamse Ouderenraad zelf iets meer profiel krijgen binnen al het nieuws.

Het informatieblad Actueel vormt volgens de meeste stakeholders een nuttig instrument voor uitdieping, maar ontbreekt nog aan dynamisme en moderniteit (korter en krachtiger). De schrijfstijl van sommige artikels kan vlotter en toegankelijker.

De website bevat een breed aanbod aan informatie. Daarom is er blijvende aandacht nodig om deze jong, fris en overzichtelijk te houden. De website zou nog verder vernieuwd kunnen worden. De reeds gebeurde aanpassingen zijn goed, maar er ontbreekt nog wat dynamiek en mogelijkheid tot interactie.

6.2.3. Sensibilisering

a) Belang Ouderenweek voor lokale ouderenadviesraden

De Ouderenweek en themadagen worden in hun huidige vorm door de meeste interne stakeholders beschouwd als zeer waardevolle instrumenten ter ondersteuning van de lokale ouderenadviesraden. Anderzijds geven enkele stakeholders aan dat het moeilijk is om in dit kader met een breed zichtbare inhoudelijke boodschap te komen, onder meer doordat de nadruk op de themadagen sterk ligt op de werking van de lokale ouderenadviesraden en doordat de lokale invulling van de Ouderenweek vaak een andere focus heeft (meestal in de vorm van sociale of recreatieve activiteiten voor ouderen). Dit beperkt de sensibiliserende kracht van de Ouderenweek en het bijhorende thema ten aanzien van het bredere publiek.

b) Proces voorbereiding en uitwerking Ouderenweek

Verschillende stakeholders wijzen erop dat het initiatief voor de Ouderenweek bij de lidorganisaties moet liggen. Dit zorgt voor een bottom-up benadering, waarbij de ideeën vanuit de organisaties zelf komen, en garandeert dat de Ouderenweek aanvullend werkt op de ondersteuning die vanuit de lidorganisaties al gegeven wordt aan de lokale ouderenadviesraden.

Het proces van aansturen van de Ouderenweek wordt als complex beschouwd. De statuten en het huishoudelijk reglement zouden duidelijker moeten zijn over welk orgaan welke rol vervult. Op niveau van de Werkgroep Ouderenweek zijn volgens verschillende stakeholders wijzigingen mogelijk in de richting van een meer flexibele en informele structuur, die aan de slag gaat nadat het overleg van de ouderenverenigingen het thema en algemene strategie heeft vastgelegd. Ook het doelpubliek (mensen uit de lokale ouderennaden) zou volgens een aantal stakeholders meer betrokken moeten worden bij de concrete uitwerking.

Een van de stakeholders geeft kritiek op het kortlopende karakter van de gekozen thema's. Er zou meer oog moeten zijn voor de nazorg van de acties en thema's die uitgewerkt worden.

c) Beperkte aandacht voor het thema tijdens de Ouderenweek

Hoewel het de bedoeling is dat de lokale ouderenadviesraden het Ouderenweekthema gebruiken om er op hun beurt de individuele ouderen en het brede publiek in de gemeente mee te bereiken, wordt vastgesteld dat dit momenteel in de praktijk heel weinig gebeurt. Bijgevolg blijft het Ouderenweekthema nog vaak een intern gebeuren, enkel binnen de Vlaamse Ouderenraad en de lokale ouderenadviesraden. Dit kan ten dele te maken hebben met de krappe timing: tussen de themadagen begin oktober en de Ouderenweek in november zit weinig ruimte om nog acties uit te denken en op te zetten.

Ook wordt opgemerkt dat het gebruik van de aangeleverde instrumenten door de lokale ouderenadviesraden eerder beperkt lijkt te zijn, en dat het hele gebeuren moeilijk doorsijpelt naar de kleine en landelijke gemeenten.

d) Focus ligt (enkel) op lokale ouderenadviesraden

Er worden een aantal kanttekeningen gemaakt bij het feit dat het werk van de Vlaamse Ouderenraad naar aanleiding van de Ouderenweek hoofdzakelijk gericht is op de lokale ouderenadviesraden. Allereerst leveren de ouderenorganisaties zelf al heel wat werk ten aanzien van de adviesraden, en moet opgepast worden voor overlapping en dubbel werk. Verder maakt de duidelijke focus op de lokale ouderenadviesraden het ook moeilijk om het

thema en de campagne te integreren in de werking van de ouderenverenigingen of andere organisaties. Tot slot worden zowel individuele ouderen als het bredere publiek op deze manier minder bereikt.

“Teveel hebben we de indruk dat we de mensen sensibiliseren die reeds gesensibiliseerd zijn via de ouderenorganisaties.”

e) Breder sensibiliseren?

Zoals gezegd is de aandacht van de Vlaamse Ouderenraad op vlak van sensibilisering volgens veel stakeholders sterk intern gericht, en worden zowel de bredere bevolking als de individuele ouderen weinig bereikt. Een aantal stakeholders pleiten er dus voor om, aanvullend op de themadagen voor de lokale ouderenadviesraden, breder en meer rechtstreeks gesensibiliseerd moeten worden. Dit kan leiden tot meer zichtbare campagnes.

Enkele stakeholders verwijzen naar de recent opgerichte fotodatabank als voorbeeld van een goede en meer originele sensibiliseringactie, die meer media-aandacht krijgt en bijdraagt tot realistische beeldvorming. Verder kunnen ook persberichten een sensibiliserende invloed hebben.

Andere stakeholders stellen dan weer dat een uitbreiding van de sensibiliseringstaak bekeken moet worden binnen het bredere takenpakket van de Vlaamse Ouderenraad, en welke taken daarin prioritair zijn.

6.2.4. Overleg van de ouderenverenigingen

De ouderenorganisaties hechten veel belang aan het bestaan van het overleg. Deze vergadering biedt mogelijkheden om hun gezamenlijke belangen als ouderenverenigingen te verdedigen, samen standpunten in te nemen, te netwerken, sensibiliseringsacties op te zetten, sectorale afspraken te maken en informatie uit te wisselen.

“Het overleg geeft ook inspiratie voor de eigen werking - vlugger inzien wat werkt of niet, beter inzicht in wat er leeft bij de andere organisaties.”

Toch lijkt er nood aan het scherpstellen of herdenken van de invulling van dit overlegmoment. In de praktijk wordt er immers weinig ondernomen op vlak van de belangenverdediging als vereniging, beperkt de sensibiliseringsrol van het overleg zich tot de taken in kader van de voorbereiding van de Ouderenweek, en is het onduidelijk hoe het behartigen van de belangen van ouderen als taak van het overleg zich verhoudt tot de adviesverlening door de Vlaamse Ouderenraad.

"Vast staat dat het overleg van onmiskenbaar belang is. De eigenheid van de overlegfunctie is evenwel onvoldoende gedefinieerd en afgebakend."

Naast het scherpstellen van het doel van het overleg vinden sommige stakeholders dat de lidorganisaties meer zelf mee de agenda van het overleg moeten bepalen, en wordt het secretariaat gevraagd het overleg meer te ondersteunen.

6.2.5. Hoe kan de impact van de Vlaamse Ouderenraad versterkt worden?

De interne stakeholders doen heel wat suggesties om de impact van de Vlaamse Ouderenraad te versterken. De meest voorkomende ideeën (in aanvulling op de inzichten die hierboven reeds werden geschetst) zijn:

a) Sterkere advisering en belangenbehartiging

Verschillende stakeholders wijzen expliciet op het belang van adviesverlening en belangenbehartiging. Een aantal benadrukken dat dit voor hen de kernopdracht van de Vlaamse Ouderenraad vormt, en daar de prioriteit qua uitbreiding ligt. De Vlaamse Ouderenraad moet meer resultaat boeken via haar advisering. Er zou een strategie uitgewerkt kunnen worden waarin doelen, acties en methodes worden vooropgesteld om ministers, kabinetten, parlementsleden en administratie sterker te beïnvloeden.

Ook de actieve verspreiding van de adviezen is van groot belang, zowel naar de politiek (in de brede zin) als naar het netwerk van de organisatie. Het secretariaat moet daarom zelf ook meer relaties aangaan en banden leggen.

b) Breder sensibilisering

Sensibiliseringsacties moeten het maatschappelijk bewustzijn rond de noden en behoeften van ouderen vergroten, en om dat te realiseren moet een breder publiek bereikt worden. Ook moet bekeken worden of er nieuwe sensibiliseringsinstrumenten ontwikkeld kunnen worden, naast de gebruikelijke Ouderenweekbrochures. Zo suggereert een van de stakeholders het uitreiken van prijzen voor wetenschappelijk werk (theses, ...) of voor schrijvers/journalisten die problemen van ouderen op verhelderende of inspirerende wijze behandelen. Ook voor het opzetten van gezamenlijke acties met de ouderenverenigingen is er nog ruimte.

Anderzijds staan een aantal stakeholders expliciet eerder terughoudend ten opzichte van het verruimen van de sensibiliseringsopdracht. Sensibilisering wordt immers ook deels ingevuld door de verenigingen zelf, terwijl advisering en overleg voor hen de belangrijkste meerwaarde van de Vlaamse Ouderenraad vormen.

c) Rol ten aanzien van de lokale ouderenraden

In het kader van de uitvoering van bepaalde taken (advisering, verspreiding goede praktijken, ...) wordt meer contact en betere informatie-uitwisseling tussen het secretariaat en het lokale niveau wenselijk geacht. Ook de bekendheid van de Vlaamse Ouderenraad bij de lokale ouderenraden kan nog versterkt worden (vb: via de verderzetting van de provinciale themadagen). Dit kan eventueel opgenomen worden bij de voorbereiding van de kandidatuur als partnerorganisatie ter ondersteuning van het lokaal ouderenbeleid.

d) Luidere stem in de media

De Vlaamse Ouderenraad moet sterker aanwezig zijn in het maatschappelijk debat. Meer alertheid, snelheid en daadkracht op vlak van perscommunicatie lijken daarvoor aangewezen, zodat de Vlaamse Ouderenraad consequent kan reageren op berichtgeving met betrekking tot ouderen.

e) Een groter en actiever netwerk

Er is nood aan meer en beter contact met de relevante beleidsactoren, en meer betrokkenheid bij de strategische adviesraden. Zowel op regelmatige basis als op cruciale momenten moeten relevante instanties (kabinetsmedewerkers, onderzoekers, partners, ...) voor toelichting en overleg uitgenodigd worden op vergaderingen van de raad van bestuur en/of de commissies.

Tevens is momenteel de bundeling van krachten over verenigingsgrenzen heen beperkt. Daarom kan het wenselijk zijn de banden met en tussen de lidorganisaties sterker aan te halen.

Tot slot pleiten enkele stakeholders voor meer uitgesproken/systematische aandacht voor zwakkere ouderen. Zij raden aan actieve samenwerkingsverbanden op te zetten met andere organisaties die rond de betreffende thema's werken (verenigingen waar armen het woord nemen, huurdersorganisaties, ...).

f) Informatieve rol

Voor sommige stakeholders mag de Vlaamse Ouderenraad meer inzetten op vorming en informatieverbreiding, zowel naar de eigen lidorganisaties als naar beleidsmakers en het bredere publiek. De Vlaamse Ouderenraad vormt immers een belangrijk informatiekanaal op vlak van ouderenbeleid en de noden en behoeften van ouderen. Er zou bijvoorbeeld meer en beter geïnformeerd kunnen worden vanuit de verschillende commissies rond de beleidsdomeinen die zij opvolgen (Europees beleid, ...)

Een van de stakeholders wijst ook op de mogelijke meerwaarde van het aanbieden van vorming en opleiding, en het uitwerken van vormingspakketten voor lokale ouderenadviesraden of (minder grote) ouderenverenigingen.

g) Duidelijkere prioriteiten stellen

Verspreid over de antwoorden zitten dus heel wat suggesties voor verbetering, maar tegelijk waarschuwen verschillende stakeholders niet de fout te maken op alles te willen springen en overal bij betrokken te willen zijn. Ze vragen duidelijker prioriteiten te stellen. Een van de stakeholders pleit zelfs specifiek om minder te doen, maar beter en dieper. De mankrachtinvestering moet expliciet tegenover het resultaat en de te bereiken doelen worden geplaatst.

De Vlaamse Ouderenraad moet er volgens de stakeholders van uitgaan dat de werkingsmiddelen niet noemenswaardig zullen toenemen, en moet dus duidelijke keuzes maken en grenzen stellen in het kader van de werkterreinen en thema's. Gezien het beperkte personeelsteam lijkt het immers weinig haalbaar om deskundigheid te garanderen op alle domeinen en in alle rollen.

Er moet dus duidelijk gereflecteerd worden vanuit de taakopdracht van de Vlaamse Ouderenraad: wat zijn de (hoofd)taken en prioriteiten voor de organisatie in de komende vijf jaar? Op welke vlakken is het versterken van de werking het meest prioritair?

6.2.6. Interne werking

a) Taakverdeling interne organen

De rolverdeling tussen de verschillende vergadergroepen moet duidelijk zijn en toegepast worden. Zoals reeds aangegeven zijn de taken in het kader van de uitwerking van de sensibiliseringsopdracht niet duidelijk genoeg toegewezen tussen het overleg van de ouderenvereniging, het dagelijks bestuur, de Werkgroep Ouderenweek en de Commissie Ouderenraden. Ook de werkverdeling tussen het dagelijks bestuur, de raad van bestuur en de algemene vergadering moet volgens een van de stakeholders herbekeken worden. Er wordt te veel vergaderd door het DB en te weinig door de RvB. Ook moet bekeken worden of de kwaliteit en efficiëntie van de DB-vergaderingen verhoogd kan worden, zodat het aantal ervan naar beneden kan.

b) Commissies

De vergaderingen binnen de commissies verlopen doorgaans vlot en constructief. Een van de stakeholders is evenwel van oordeel dat de commissies sterker gericht moeten zijn op het

voorbereiden van adviezen, en niet mogen dienen voor persoonlijke interesses en infovergaring. De organisaties moeten dan ook meer aandacht hebben voor de aanstelling van hun afgevaardigden (mensen die effectief input kunnen geven). Al wordt ook aangegeven dat advisering niet voor elke commissie even voor de hand liggend is, en het voor deze commissies dan niet altijd duidelijk welke rol men kan spelen.

Een andere stakeholders wijst erop dat sommige commissies (te) veel domeinen hebben om op te volgen, wat ertoe leidt dat de vergaderingen soms onoverzichtelijk worden. Ook merken enkele stakeholders op dat de commissievoorzitters soms onvoldoende voeling of deskundigheid hebben met bepaalde domeinen die binnen de opdracht van hun Commissie vallen, waardoor soms een scheeftrekking in de aandacht voor verschillende thema's wordt ervaren.

c) Vrijwilligers

Tot slot vergt het vertegenwoordigingswerk een grote tijdsinvestering van de vrijwilligers, die vaak ook al sterk (over)bevraagd zijn binnen de eigen organisatie. Een van de stakeholders vraagt daarom te bekijken hoe deze nog beter ondersteund kunnen worden vanuit het secretariaat (zeker voor de vrijwilligers in sleutelposities: commissievoorzitters, DB-leden, ...).

6.2.7. Andere bemerkingen

- Thematische keuzes moeten sterker ingebed zijn in een brede visie op actief ouder worden.
- Enkele stakeholders vragen om de criteria voor toegetreden leden te herbekijken.
- Een stakeholder suggereert een jaarlijks contact van het secretariaat met elke lidorganisatie om meer inzicht te krijgen in hun werking enerzijds en de noden en verwachtingen ten aanzien van de Vlaamse Ouderenraad anderzijds.
- Een stakeholder pleit voor een systeem verplichte raadpleging van de Vlaamse Ouderenraad door de Vlaamse regering, net zoals bij andere adviesraden, met adviesverstrekking binnen bepaalde termijn. Hier werkt de Vlaamse Ouderenraad best zelf een decretaal initiatief voor uit.
- Twee stakeholders vragen aandacht voor de verhouding tussen ouderen en niet-ouderen binnen de Commissies.

7. Strategische en operationele doelstellingen 2015-2019

Op basis van de interne en externe stakeholdersbevestigingen en de omgevingsanalyse schuift de Vlaamse Ouderenraad de onderstaande strategische doelstellingen naar voor. Tegen eind 2015 zullen indicatoren uitgewerkt worden die het mogelijk maken de realisatie van deze doelstellingen op te volgen. Deze toetsing zal een vast onderdeel van het jaarverslag vormen.

SD = strategische doelstelling

OD = operationele doelstelling

➤ = concrete actie

SD 1: Tegen eind 2019 vinden adviezen en standpunten van de Vlaamse Ouderenraad weerslag in beleidsbeslissingen.

Motivatie: Ondanks de opgebouwde expertise wordt de Vlaamse Ouderenraad tot nog toe onvoldoende betrokken bij het voor ouderen relevante beleid. Daarom houdt deze doelstelling het engagement in om de kwaliteit van de adviezen verder te versterken, de adviezen actiever te verspreiden en op te volgen, meer gericht lobbywerk te verrichten en meer proactief initiatieven te nemen ten aanzien van het beleid.

OD 1: Tegen eind 2019 is binnen het proces van adviesvoorbereiding de samenwerking met partners uit het netwerk versterkt.

- De betrokkenheid van externe deskundigen binnen de commissies wordt tegen 2016 vergroot (met aandacht voor het evenwicht tussen deskundigen en lidorganisaties en voor het aantal ouderen).
- Voor elk ontwerpadvies wordt nagegaan of het nodig of wenselijk is om ook externe deskundigen te raadplegen.

OD 2: Tegen eind 2017 zijn alle prioritaire partners aangeduid en gecontacteerd om na te gaan of samenwerking mogelijk is en zo ja, rond wat en hoe.

- De betrokkenheid van de Vlaamse Ouderenraad bij relevante onderwerpen in de strategische adviesraden ingang doen vinden door wederzijdse contacten en adviesverlening.

OD 3: De Vlaamse Ouderenraad zet in op kennisverbreding en –verdieping bij commissieleden, bestuursleden, algemene vergadering en personeel.

- Ieder jaar wordt minstens één (interne) studiedag georganiseerd.
- Jaarlijks wordt bij de jaarplanning nagegaan of er bij het personeel behoefte is aan bijkomende vorming en hoe daaraan tegemoet gekomen kan worden.

OD 4: De adviezen en standpunten worden actiever uitgedragen vanaf 2015.

- Elk adviesinstrument wordt verzonden naar de relevante betrokkenen (overheid, parlementaire commissies, strategische en andere adviesraden en partners in het netwerk).
- Naar het voorbeeld van de 'Intergroup on Ageing' (Europees Parlement) wordt tegen eind 2016 nagegaan of een gelijkaardig initiatief ook op Vlaams en federaal niveau nuttig en mogelijk is.
- De communicatie vanuit de Vlaamse Ouderenraad wordt versterkt (zie SD 4).

SD 2: Tegen eind 2019 vertrekken meer gemeenschappelijke acties en standpunten vanuit het overleg van de ouderenverenigingen.

Motivatie: Uit de interne stakeholdersbevragingen blijkt duidelijk dat de ouderenverenigingen veel belang hechten aan onderling overleg en samenwerking, maar tegelijk ook dat het doel en de invulling van het overleg als intern orgaan scherpgesteld of geherdefinieerd moet worden. De versterking van de werking van het overleg staat daarom centraal in deze doelstelling.

OD 5: De invulling en uitwerking van de doelstellingen van het overleg zijn scherpgesteld tegen eind 2015.

- De taakverdeling t.o.v. de adviesraad wordt uitgeklaard (belangenbehartiging, sensibilisering, ...).
- De ondersteunende rol van het secretariaat wordt verduidelijkt: in welke mate en vorm?

OD 6: Tegen eind 2015 zijn de procedures voor de vlotte werking van het overleg uitgewerkt.

- Voor het ad hoc samenroepen van het overleg (n.a.v. actualiteit, vraag deelname actie, ...).
- Voor het formuleren van gedragen persberichten en standpunten vanuit het overleg (incl. duidelijkheid over de ondertekening ervan).

SD 3: Tegen eind 2019 maken meer lokale ouderenadviesraden op regelmatige basis gebruik van de ondersteuning die de Vlaamse Ouderenraad aanbiedt.

Motivatie: Hoewel heel wat lokale ouderenadviesraden goed werk leveren, blijft er bij veel raden nog ruimte voor groei op vlak van adviesverstrekking en werking. Momenteel reikt de Vlaamse Ouderenraad daarvoor via de jaarlijkse themadagen al heel wat informatie en werkinstrumenten aan, en leveren ook de ouderenorganisaties input aan hun vertegenwoordigers in de ouderenadviesraden. Toch klinkt uit de stakeholdersbevragingen duidelijk de vraag om meer ondersteuning van de lokale ouderenadviesraden en een grotere wederzijdse betrokkenheid tussen beide niveaus.

OD 7: De Vlaamse Ouderenraad speelt tegen eind 2019 een grotere ondersteunende rol ten aanzien van de lokale ouderenadviesraden.

- In het voorjaar van 2015 wordt de kandidatuur voor partnerorganisatie ter ondersteuning van het lokaal ouderenbeleid ingediend.
- In 2015 wordt een vragenlijst uitgewerkt die de actuele situatie en noden van de lokale ouderenadviesraden in kaart brengt. Op basis daarvan wordt vervolgens een barometer uitgewerkt die deze situatie en noden opvolgt.
- Er wordt informatieve ondersteuning geboden via het informatieblad Actueel en de elektronische nieuwsbrief.

OD 8: Tegen eind 2017 zijn het maatwerk en de kwaliteit van de aangeleverde ondersteuningsinstrumenten versterkt.

- De betrokkenheid van lokale en provinciale ouderenadviesraden bij de voorbereiding en evaluatie van ondersteuningsinstrumenten wordt vergroot via de Commissie Ouderenraden.
- Methodieken, brochures, ... worden zowel kort na hun lancering als ten laatste nadat ze een jaar in gebruik zijn geëvalueerd.

OD 9: Het gebruik van het aangeleverd materiaal door de lokale ouderenadviesraden is toegenomen tegen eind 2019.

- Het gebruik van het aangeleverd materiaal door de lokale ouderenadviesraden wordt opgevolgd via de Commissie Ouderenraden.
- Aan de provinciale ouderenraden en de regionale ouderenplatformen wordt ondersteuning voor de verspreiding en het gebruik van de instrumenten gevraagd.
- De uitwisseling van goede praktijkvoorbeelden door en tussen lokale ouderenadviesraden wordt gestimuleerd.

SD 4: Tegen eind 2019 vinden de aandachtspunten van de Vlaamse Ouderenraad sterker ingang in de media en publieke debatten.

Motivatie: In de huidige maatschappelijke context is er nood aan een duidelijk en consequent signaal dat de positie en belangen van ouderen verdedigt in het maatschappelijk debat. De Vlaamse Ouderenraad vertolkt de gezamenlijke stem van de Vlaamse ouderenorganisaties, en is dus goed geplaatst om deze rol te spelen. Toch is de Vlaamse Ouderenraad nog onvoldoende bekend bij zowel de pers als het brede publiek. Om hieraan tegemoet te komen is het nodig de (pers)communicatie vanuit de Vlaamse Ouderenraad in al zijn facetten te versterken.

OD 10: Tegen eind 2016 werkt een werkgroep 'communicatie' een communicatiestrategie uit met daarin onder meer aandacht voor:

- het onderscheid tussen de Vlaamse ouderenraad als overlegorgaan dan wel als adviesraad qua communicatie;
- het gebruik van sociale media;
- de gevolgen voor het personeelsbeleid en/of het beroep doen op externe deskundigheid.

OD 11: De Vlaamse Ouderenraad reageert snel en consequent op relevante actualiteit.

- De te volgen procedure voor het verzenden van een persbericht wordt tegen eind 2015 door het dagelijks bestuur vastgelegd (zie ook OD 6).

OD 12: Er wordt samengewerkt met andere organisaties in functie van het uitdragen van gezamenlijke standpunten in het publieke debat.

- Met relevante organisaties en netwerken worden samenwerkingsverbanden opgezet of wordt aan de toepasselijke netwerken deelgenomen (zie ook SD1).

SD 5: Tegen eind 2019 is een nieuw en door de ouderenverenigingen en lokale ouderenadviesraden gedragen concept voor de Ouderenweek gelanceerd.

Motivatie: Hoewel de Ouderenweek algemeen aanzien wordt als een lovenswaardig initiatief, worden het aangeleverde materiaal en thema weinig gebruikt tijdens de Ouderenweek zelf, is de zichtbaarheid van de Ouderenweek beperkt, is het format moeilijk te integreren in de werking van de ouderenorganisaties en andere partners en wordt de Ouderenweek lokaal vaak anders ingevuld. Samen met de ouderenorganisaties en de lokale adviesraden willen we daarom een nieuw en sterker concept uitdenken voor de Ouderenweek.

OD 13: Tegen december 2015 zijn het doel en de criteria voor het nieuwe concept voor de Ouderenweek geformuleerd.

OD 14: Het nieuwe concept van de Ouderenweek wordt in 2016 opgestart.

SD 6: Tegen eind 2019 zijn kwetsbare groepen ouderen meer expliciet aanwezig in de adviezen en communicatie van de Vlaamse Ouderenraad.

Motivatie: Heel wat ouderen ondervinden door hun persoonlijke situatie extra drempels om te kunnen participeren in het cultureel en maatschappelijk leven. Bovendien dreigt door verschillende maatschappelijke processen het aantal kwetsbare ouderen in de samenleving toe te nemen. Bij zijn advies- en sensibiliseringswerk vertrekt de Vlaamse Ouderenraad (impliciet of expliciet) nu al vaak vanuit de bezorgdheid om deze kwetsbare groepen ouderen. Toch moet dit nog duidelijker naar voor

komen in de communicatie en het beleidswerk van de Vlaamse Ouderenraad. Daarnaast wordt ingezet op meer systematische samenwerking met organisaties die rond de betreffende thema's actief zijn.

OD 15: Eind 2015 beslist de raad van bestuur, op voorstel van het dagelijks bestuur en na inbreng vanuit de commissies, welke groepen ouderen door de Vlaamse ouderenraad als kwetsbaar worden beschouwd.

OD 16: Tegen 2017 is de samenwerking met gespecialiseerde organisaties rond kwetsbare doelgroepen structureel uitgebouwd (zie OD 2).

OD 17: De Vlaamse Ouderenraad informeert op regelmatige basis over studies, noden, projecten en goede praktijken rond kwetsbare groepen via zijn informatieblad en andere communicatiekanalen.

OD 18: In elk jaarverslag worden jaarprogramma, publicaties, adviezen en standpunten geëvalueerd op hun relevantie voor kwetsbare groepen.

8. Werkprogramma: overzicht timing en uitvoering operationele doelstellingen

Deadlines in 2015

- Actie: Betrokkenheid externe deskundigen in commissies vergroten (OD 1)
- OD 5: Scherpstellen invulling en uitwerking doelstellingen overleg
- OD 6: Uitwerking procedures voor vlotte werking van overleg
- Actie: Indienen kandidatuur partnerorganisatie lokaal ouderenbeleid (OD 7)
- Actie: Vragenlijst rond werking en noden lokale ouderenadviesraden (OD 8)
- Actie: vastleggen procedure persbericht (OD 11)
- OD 13: Formulering doel en criteria voor nieuw concept Ouderenweek
- OD 15: Definiëring 'kwetsbare' ouderen

Deadlines in 2016

- Actie: Nagaan mogelijkheden voor Vlaams en federaal initiatief in de lijn van de 'Intergroup on Ageing' (OD 4)
- OD 10: Uitwerking communicatiestrategie door werkgroep communicatie
- OD 14: Start nieuw concept Ouderenweek

Deadlines in 2017

- OD 2: Prioritaire partners aangeduid en gecontacteerd i.f.v. samenwerking
- OD 8: Versterking maatwerk en kwaliteit aangeleverde ondersteuningsinstrumenten

Deadlines in 2018

/

Deadlines in 2019

- OD 1: Samenwerking met partners binnen adviesvoorbereiding versterkt
- OD 7: Grotere ondersteunende rol t.a.v. lokale ouderenadviesraden
- OD 9: Gebruik aangeleverd materiaal door lokale ouderenadviesraden is versterkt

Jaarlijkse werkpunten

- Actie: Organisatie minstens 1 (interne) studiedag (OD 3)
- Actie: Vormingsbehoeften personeel bevragen (OD 3)
- Actie: Jaarlijkse barometer rond werking en noden lokale ouderenadviesraden (OD 8)
- Actie: Tweevoudige evaluatie methodieken, brochures, ... (OD 8)
- Actie: Ondersteuning vragen aan provinciale ouderenadviesraden en regionale ouderenplatformen verspreiding ondersteuningsinstrumenten t.a.v. lokale ouderenadviesraden (OD 9)
- OD 18: Evaluatie jaarprogramma, publicaties, adviezen en standpunten op relevantie voor kwetsbare groepen

Vaste werkpunten

- Actie: Bij elk ontwerpadvies de wenselijkheid van raadpleging externe deskundigen nagaan (OD 1)
- Actie: Betrokkenheid bij strategische adviesraden vergroten via wederzijdse contacten en adviesverlening (OD 2)
- Actie: Verzending adviesinstrumenten naar alle relevante betrokkenen (OD 4)
- Actie: Informatieve ondersteuning lokale ouderenadviesraden via Actueel en nieuwsbrief (OD 7)
- Actie: Betrokkenheid Commissie Ouderenraden bij voorbereiding en evaluatie ondersteuningsmateriaal t.a.v. lokale ouderenadviesraden (OD 8)
- Actie: Opvolging gebruik van aangeleverd materiaal voor lokale ouderenadviesraden via de Commissie Ouderenraden (OD 9)
- Actie: Stimulering uitwisseling goede praktijkvoorbeelden door en tussen lokale ouderenadviesraden (OD9)
- OD 11: Snel en consequent reageren op de relevante actualiteit
- OD 12: Samenwerking met andere organisaties en netwerken voor het uitdragen van gezamenlijke standpunten
- OD 17: Informeren rond kwetsbare groepen via Actueel en andere communicatiekanalen

9. Referenties

Agentschap Zorg en Gezondheid (2011). *Cijfers zelfdoding per leeftijd*: <http://www.zorg-en-gezondheid.be/Cijfers/Sterftecijfers/Cijfers-oorzaken-van-sterfte/Zelfdoding-per-leeftijd/>

Breda, J., Pacolet, J., Hedeboom, G. en Vogels, J. (2010). *Programmatische thuiszorg- en ouderenvoorzieningen*. Leuven: HIVA – Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving.

Centrum ter Preventie van Zelfdoding (2014). *Cijfers en statistieken*:
<http://www.preventiezelfdoding.be/content.php?im=1&is=1&iss=0&isss=1&ctitle=Cijfers%20&%20statistieken>

Christelijke Mutualiteit (2012). *Standpunt Verdwaald in het geheugenpaleis, wat nu?*:
<http://www.cm.be/actueel/standpunten/2012/verdwaald-in-het-geheugenpaleis.jsp>

Corijn, M. (2011). *Ze leefden lang (en gelukkig) en... scheidde dan. Echtscheidingen op latere leeftijd en na langere huwelijksduur*, Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering 2011/4.

Elchardus, M. en Te Braak, P. (2013). *Uw gezondheidszorg, uw mening telt! Onderzoek uitgevoerd in opdracht van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV) naar aanleiding van zijn gouden jubileum*: <http://www.riziv.be/news/nl/pdf/voisie-belgische-bevolking.pdf>

European Health and Life Expectancy Information System – EHLEIS. Geraadpleegd op 13 april 2013, van <http://www.healthy-life-years.eu/>

FOD Economie (2013). *Statistieken ICT-gebruik bij individuen*.
statbel.fgov.be/nl/binaries/TabIn2013_Nl_2014-01-24_tcm325-241524.xls

FOD Economie (2013). *Demografische indicatoren voor België 2013-2060*.
http://statbel.fgov.be/nl/modules/publications/statistiques/bevolking/downloads/demografische_indicatoren_2013-2060.jsp

FOD Sociale Zekerheid (2010). *Belgische Pensioenatlas 2010*.
http://www.socialsecurity.fgov.be/docs/nl/publicaties/20101109_pensioenatlas_NL.pdf

Geerts, J. (2012). *Presentatie Colloquium Perspectiefplan 2020. Toekomstige ontwikkelingen in de langdurige zorg: behoeften, gebruik en uitgaven*, Gent.

Huyse, L. (2014). *De democratie voorbij*. Leuven: Uitgeverij Van Halewyck.

Interfederaal Gelijkekansencentrum (2014). *Jaarverslag discriminatie/diversiteit 2013*.

http://www.diversiteit.be/sites/default/files/documents/publication/cgkr_00668_01_jvs_discdiv_nl.pdf

Kind en Gezin (2014). *Het kind in Vlaanderen - 2013*, Brussel.

Koning Boudewijnstichting (2012). *Oud word je niet alleen. Een enquête over eenzaamheid en sociaal isolement bij ouderen in België*, Brussel.

Lodewijckx, E. (2008). *Veranderende leefvormen in het Vlaams Gewest 1990-2007*. Studiedienst Vlaamse Regering 2008/3.

Smulders, J., Put, G. en Maddens, B. (2014). *Een vergelijkende analyse van het profiel van de kandidaten voor de Kamerverkiezingen van 1987 tot en met 2014*. KU Leuven Instituut voor de Overheid.

S-Plus vzw (s.d.). *Een nieuw seniorenproject rond diversiteit*: <http://www.s-plusvzw.be/Gezondheid/Pages/HOLEBI%28NGO%29.aspx>

Rijksdienst voor Pensioenen (RVP). *Maandelijke statistieken, juli 2013*: <http://www.onprvp.fgov.be/NL/profes/legal/statistics/monthly/paginas/default.aspx>

Pensioendienst voor de Overheidssector (PDOS). *Pensioenstatistieken 2013*. http://www.pdos.fgov.be/pdos/statistics/statistics_1988.htm

Studiecommissie voor de Vergrijzing (2012). *Jaarlijks verslag, oktober 2012*. http://www.plan.be/admin/uploaded/201210081218510.REP_CEVSCVV2012_10248_N.pdf

Studiecommissie voor de Vergrijzing (2014). *Jaarlijks verslag, juli 2014*. http://www.plan.be/admin/uploaded/201407101002490.REP_CEVSCVV2014_10806_N.pdf

Studiedienst van de Vlaamse Regering (2014). *Vlaamse Armoedemonitor 2014*. <http://www4.vlaanderen.be/dar/svr/afbeeldingennieuwtjes/welzijn/bijlagen/2014-07-01-armoedemonitor2014.pdf>

Studiedienst van de Vlaamse Regering (2015). *SVR-projecties van de bevolking en de huishoudens voor Vlaamse steden en gemeenten, 2015-2030*. <http://www4.vlaanderen.be/sites/svr/Pages/2015-01-29-projecties.aspx>

Vandeurzen, J. (2010). *Vlaams ouderenbeleidsplan 2010 -2015*, Brussel.

Vanderleyden, L. en Moons, D. (2010). *Informele zorg in Vlaanderen*, Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering.

Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid (2013). *Statistieken gezonde levensverwachting*.

Messelis, E. (2011). *Lokale ouderenadviesraden anno 2010: de visie van 173 voorzitters*. Brussel: Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen.

10. Bijlagen

1. Respondenten externe stakeholdersbevraging

Categorie	Aantal	
Lokale ouderenadviesraad	21	
Netwerk / zorg- en welzijnsorganisaties	12	VIGeZ
		Vlaams Patiëntenplatform
		FERUBEL
		VLOZO
		VVDG
		Cavaria
		VVSG
		Federatie Palliatieve Zorg Vlaanderen
		Expertisecentrum Val- en fractuurpreventie
		Expertisecentrum Dementie Vlaanderen
		Home-Info
		Vlaamse Alzheimerliga
Netwerk / beleid	6	Vlaamse Europarlementsleden
		Departement Onderwijs, afd. strategische beleidsondersteuning
		Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, afd. Beleidsontwikkeling
		Agentschap Zorg & Gezondheid
		Beleidsondersteuning Diversiteit en Gelijke Kansen
		Vlaamse Woonraad
Netwerk / Onderzoekscentra - Ouderengerelateerd onderwijs	3	VUB
		Thomas More
		Studiedienst Vlaamse Regering
Netwerk / Andere	10	Iminds
		VLEVA
		AGE Platform Europe
		Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting
		VRT
		Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk
		De Wakkere Burger
		Interfederaal Gelijkekansencentrum
		De Lijn

		Frieslandcomité
Andere	7	WOAS, provinciale ouderenadviesraad, lokale afdeling ouderenvereniging...
TOTAAL	59	

2. Respondenten interne stakeholdersbevraging

Categorie	Aantal	
Leden categorie 1 & 2	11	ABVV-senioren
		ACLVB-senioren
		FedOS
		GroenPlus
		Minderhedenforum
		Neos
		OKRA
		SLB
		S-Plus
		S-Sport
		Vlas
Deskundigen	3	Gilbert De Swert
		Luc Goossens
		Huib Hinnekint
Toegetreden leden	2	Stichting Lodewijk de Raet
		Vlaams Ondersteuningscentrum Ouderenmis(be)handeling
Andere	1	DB + personeel (gezamenlijk)
TOTAAL	17	